

stilibus, peruenit ad ducē. Ipse, cum clamorē audisset: Et me, inquit, laborantibus pro me adesse cōuenit. Vbi uenit ad hostiū propugnacula, uidit omnia quieta, miratus unde clamor. Sepem prētenderāt Dani fossatis, robustam sudibus & palis: Huic dux scalā uidens inclinari, uoluit quid int⁹ ageretur contemplari: necdū enim loricā satis cōstrinxerat. Superueniēs quidam ex cōcilio ducum uir militaris: Quid, inquit, agitis princeps in clyte: In quod periculū cōtenditis: Danus qui intus excubabat, audiens esse principē, qui scalę incumberet, lancea sepem penetrans, sub loricam defubtus uentri stantis infixit, letaliterq; percussit. Et ingemiscens cum accepto uulnere: Tollite, inquit, me circūstantibus: Satis mihi ad mortē est. Qui astitere tristes, sanguinem uident principis in terrā profluere: Ipsum manibus correptū, scalę imposuere: ut iacentē reducerēt in tentoriū. Ille impatiētia uulneris se uertere cōnitus, decidit in terram, duplicato ex lapsu uulnere atq; dolore: nec diu superfuit, spiritum efflans, uix tricesimū moriens attigit annū, princeps multis prēditus uirtutibus, fide, cōstantia, integritate, sobrietate, & quod etati rarū fuit, uerecūdus, & castus. Sponsam habebat, quę ubi exitū eius audierat, suam deo uirginitatē consecrauit, nullum passura maritū, quādo optimo adulescente principe frui non licebat: Luctum ergo, pduxit illa ad ultimū sui diē: Sic amor urgebat. Mox dilabētibus in sua urbium Wandalicarum auxilijs, quibus ab Adolpho multum manere rogarētur, soluta est illa tum Flensburgi obsidio. Erat autem annus post milletrecentos uicesimusseptimus. Sed hęc anticipando propter rerum continuandam seriem cōmemorata sint. Ceterum ad annorum ordinem retro paulisper reuertamur.

FINIT LIBER X.

INCIPIT LIBER XI.

IGISMUNDVS PRIMVM VNGARIÆ, deinde mortuo fratre, etiā Bohemię rex, nouissime Romanorū, electus a principib⁹ in Franckfordiā euocatus, rex: cum ad cogendū conciliū ecclesię multa fecisset, perfecit: ut tribus summis pontificib⁹, uel cedentib⁹, uel destitutis, uel p̄tinaciter absentib⁹, Martinus. V. ex Romanis patritijs Columnensib⁹, Cardinalis ante. S. Georgij pontifex crearetur, cōponendo Ro. Imperio reliquā operā studiosus impendit: cū multa ei & in Vngaria cū Turcis, & in Bohemia cū perfidis essent schismaticis negocia, iam tum nō modo in Bohemia, sed etiam uicinis prouincijs atrociter digrassantibus: quod in Wandalia nostra exequemur. Cum tot Romanorū regi undequaq; curę incumberent, plenus ipse laborum, diu distulit in Italiam pro petenda in urbe pro more corona Imperiali transitum suum: pręcipue q̄ in ea prouincia tanta inter multos esset

armorum conflictatio, ut Imperatori iam locus nullus videret. Surrexere ex capitaneis tyranni, & ex tyrannis legitimi uolebant uideri principes: qui Imperatori, & Imperio, que iuris sui essent, paulatim detraxere: quod non satis queri possit Imperium de alienis inuasoribus: domestica maior pestis Imperium atriuit Romanum: Nam Ludouicus Bauarus Imperio per sua tempora incubas potius quam legitime presidens, libertatem uendidit, ut ferunt, ciuitatibus Italie, uili nimis precio. Florentini sex millia nummum aureorum pro sua libertate soluisse feruntur Imperatori: quam pecuniam, uel mediocris unius ciuis, dotem sibi numerasset. Karolus deinde Imperator uiscera Imperii per Germaniam hauriens, ita pro ignauissimi pecudis, filii sui Wentzlai prouocatione, principes electores induxit promissis, cuiusque centum millibus aureorum: inque pignus cuiusque traditis uectigalibus Imperii, ad confinia ditionis cuiusque collocatis: ut rex Romanorum uiuo patre diceretur, & esset. Wentzla ipse suo tempore, non regnas, sed desidens, non uigil, sed dormitans, quod reliquum fuit abliguriuit: ita, ut cum uel Ropertus, uel Sigismundus ad Romanum regnum perueniret, non iam ruere, sed ruisse cerneret dolentes Imperium. Sed in ipso iam Constantie congregato concilio, cum multa utiliter a patribus constituerentur, presertim de renouando in quinquenniū proximum, deinde in decenniū, concilio: Sigismundus, qui & ipse aderat cum aliquot principibus negocia tractabat regni sui. Adolphum Cluensem comitem ibi creauit ducem: Fridericum burggrauium Nurembergensem fecit marchionem Brandenburgensem, cuius successio durat in hodiernum. II.

Vm igitur ageretur a Christo annus decimusseptimus post millesimum quadragesimos, primum apparuere his nostris maritimis locis ad mare Germanicum, homines nigredine informes, excocti sole, immundi ueste, & usu rerum omnium foedi, furtis imprimis acres, presertim foemine eius gentis: nam uiris ex furto foeminarum uictus est. Tartaros uulgo appellat: In Italia uocant Cianos: Ducem, comites, milites inter se honorant: ueste prestantes, uenaticos canes pro more nobilitatis alunt: sed ubi uentur, nisi furtim non habent: Equos sepe mutant: maior tamen pars pedibus graditur: Foemine cum stratis & paruulis iumento inuehuntur: Literas tum pretulerunt Sigismundi regis, & aliquot principum: ut transit illis per urbes & prouincias incolumis permittatur, innoxiusque. Ferunt ipsi ex iniuncta sibi poenitentia mundum peregrinantes circuire: Sed fabelle sunt: hominum genus, quod usu compertum est, in peregrinatione natum, ocio deditum, nullam agnoscens patriam: Ita circuit prouincias, furto, ut diximus foeminarum uictorans: Canino ritu degit: nulla religionis illi cura: In diem uiuit: Ex prouincia demigrat in prouinciam: Per aliquot annorum interualla redit: sed multas in partes scindit: ut non iidem in eundem facile redeant, nisi per longa interualla, locum: Recipiunt passim, & uiros, & foeminas uolentes in cunctis prouincijs, qui se illorum miscent contubernio: Colluuius hominum mirabilis, omnium perita linguarum, rustice plebi grauis imminens: ubi foris illa laborat in agris, hi spolijs inuigilant casellarum. Per quod tempus Iohannes Walrode archiepiscopus Rigenus translatus est ad ecclesiam Leodiensem: cum Iohan-

nes pridem Leodiensis episcopus, dux Bauarię, frater Wilhelmi comitis Hollandię nouissimi, preficeret, se hoc annitente, gubernator eius comitatus. Multū illi renisus est Adolphus dux Brabatin⁹, qui unicā Wilhelmi filiam Iacobā cōiugem tenuit: q̄ Iohannes iam episcopus, hereditare non posset terrā, cui ipse dare legitimū non possit heredē. Ille tamē, & sanguinis iure, & gladij p̄sidio perfecit: ut pati cogent eum, & Hollandię, & Zelandię gubernatorē: quod ut assequeretur, passus est ecclesiā, ut diximus, alteri cōmendari. Ad archiepiscopatū aut̄ Rigensem promot⁹ est Iohannes Habūdi in cōcilio Cōstantiensi, cum p̄decessore diu uersat⁹. Facile aut̄ Iohānes Walrode, dimissa Rigeni accepit aliam: quia fratres de domo Theutonica, ita semper ecclesiā exercēt a qua creuerūt: ut facile quis uis aliud malit, q̄ in ecclesia Rigeni gerere archiepiscopatum. III.

Odolphus interea dux superioris Saxonię, cum ordinatione Sigismundi regis legatione fungeret in Bohemiā, ut uel proceres ipsos auerteret perfidia, & ad ecclesię unionē reuocaret, perperum est a malignis quibusdam, legationē eius plurimū, si sineretur, prospertaturam: qui submouendū hominē putauerūt. Armis publice non licuit. Iure enim gentiū legatis p̄statur reditus: Veneno sunt aggressi, & peremerunt principē gloriosum. Quo tempore, cum ann⁹ ageretur a Christo decimus non⁹ post millequadringētos, principes Magnopolenses, & ciues Rostockcēses, anni si apud Martinū summū pontificē, publicū Rostockij gymnasiū collocauerunt. In profesto diui Martini principes Iohānes & Albertus, literas papales solenni pompa inuexerūt in urbē: magistrōs collocauerunt: sacrū mysteriū in ecclesia peregit Iohānes Zwerinensis episcopus: Quo peracto, ipse cancellari⁹ factus, lectis literis apostolicis, solenniter exequutus easdē, instituit scholam publicā cum priuilegijs & dotib⁹. Mansiones idoneę personis p̄sidentibus eriguntur: publica lectionū & disputationū palladia construūtur, & omnium pro dignitate sua sumunt principia, cōstitutis stipendijs pro cuiusq; ordine, quę ab eius loci concilio soluerentur. Per idem quoq; tempus clerus Brunswickcēsis, qui tanto tempore urbe exclusus, est peregrinatus, per occasionē uilis initij, reducitur. Nam causa in Romanā curia ad finem deducta, solenni processu laic⁹ populus superior factus, ut aiūt, expensas litis, a quibusdam cleri decimis, per tempora certa perceptis recuperauit, hoc primū anno rebus ad pristinam integritatē redeuntib⁹. Tum etiā mercatoribus huius littoris Germanici res in Hispania fuere aduersę: Nam rex Hispanię pridē Alemannis interdixit, suos portus ne ingrediatur: p̄cipiēs, ut Bruggis expectarent suorū ex regno mercatorū aduentū. Vidit oculatus rex, Germanorū in suos portus nauigationē, suis regnicolis adimere maris usum, nauibus procuradis nullam illis esse curam: Quā rem auertere instituēs, edixit, ut ipsi nauigarent: alijsq; interdixit, ne nauigātes aduentarent. Sed Germani iam nauium multitudine freti, regis imperiū posthabuere, classē suorū grandem conficientes, quo ad repellendā uim essent armatiores. Rex ubi cōtemptū uidit suū edictū, armis statuit tueri, cōtemptūq; uindicare. Nam armatis

omnibus regni sui nauibus, portus in quibus sciebat mercari Germanos, a mari cōclusit: egressuros per arma exceperit, & ad internecionem, paucis elabentibus, cecidit: Quadraginta octo naues tum uictor ex eis obtinuit: **Discite gētiles iusticiā moniti, nō temnere diuos principū iussus. III.**

Wilhelm^o dux Luneburgensis, Henrici filius, cum ecclesia Bremen-
se luctamē habuit non paruum: Ingressus fines diocesis, ferro, & flammis omnia deformauit, prēdam abduxit. Vicissim ministeriales ecclesie ducatū cōterminum ingressi, tallionem reddere curabāt. Sed tum ille secundā faciens profectiōnē in diocesim, ad eam uastitatē redegit, captis aliquot ex militaribus, ut facile cōpelleret ad equas secū cōditiones uenire. Quę res plurimū fuit impedimēto ducibus Sleswici, bello in regē Danię quod gerebāt administrādo. Nam Henricus ipse Wilhelmo tum in Bremenses tulit suppetias. Sed ut Danorū regi auxilijs propinquorum suorū occurreret, submisit amicos, qui rem interceptā equis cōditionibus in Verdensi ciuitate penitus trāsrigentes cōplanarūt: ut arma in Danorum regem cumulatius uerterētur. Fridericus quoq; Brandenburgensis, nunc beneficio Sigismūdi marchio, descēdēs in suā ditionē, reperit eā tumultu-
antem ex prēdonū incursionibus, qui in arce Garlese habuere, ut ferebant receptacula: Indoluit princeps bonus in suis finibus eam uigere improbitatem, armatis in eam copijs, duxit ad obsidendā eam arcē, obtinuitq;. Non equis aspexere oculos principes Magnopolenses suę ditionis terminos ingredi alienū principē: sed erāt hęc causę, quas improbare nemo recte potuit. Persequutus est enim publicos hostes ubicunq; reperit. Opidum Ketter Angermūde, quod nomē traxit ex multitudine olim ibi demorantium hereticorū: Erat aut ditionis ducū Stetiniensiu: marchio idem quibuscūq; ex causis inualit, cepit, & in suam redegit ditionē, multis in eo captis militarib^o, qui defendēdi ei^o gratia inerāt. Hęc primordia eius stirpis principū de Nurēberga marchionū, multis præclaris facinoribus ingressum fecere: ut finis fieret solitarū per eā prouinciā incursionū. **V.**

Ericus inferioris dux Saxonie, iam multis rebus factus odiosus uicinis suis, & præcipue uicinis urbibus, q; arcē Bergerdorpe pignori Lubicensibus a patre obligatā, non numerata pecunia, receperit: q; opidum Molne expugnauerit: super omnia, q; fauorē impendere diceret grassatoribus publicarū uiarum: cum de arce Bergerdorpe sub aquis ponte, qui non uideretur, facto, retrorsum descenderet, antrorsum uidente nemine, & per cōdensa nemora abirēt in uias publicas, ut insidiarentur: captos in uijs mercatores, opertis eorum oculis, circūduxere, quasi multā uia abirent, cum girantes manerēt in uicino. Receptacula habuere in saltib^o occulta, ubi usq; ad exactiōnē plenā captos emungerēt, & noctu perducētes in deuiā abire sinebant iam emūctos, si tamē euaderent positas insidias. Eius generis machinas multas pro cōperts habuere uicinarum urbiū ciues. Ex cōdicto Lubicēses & Hamburgēses, aliquot conductis stipendio militibus, & in supplementū ciuib^o, ac mercatorib^o perarmatis, octingentorū equitū, trium milliū peditū agmen eduxere: cōten-

deruntque in opidum ad arcem Bergerdorpe: nec potuit obsistere diu tantis uiribus. Ingressi prædā permisere militibus: inde ad arcem oppugnandam duxerunt, bombardis, & machinis sine requie scientibus per quatríduū. Cōtinuere se qui intus fuere arcis custodes, & uallis muniti diu cōtempserunt oppugnationē: nec tonitruis bombardarū mouebant. Sed tum puluere salpetrino atque pice fumū excitauere oppugnantes: ut uallis & oppugnationibus propellerent arcis defensores, cedentesque per pontē in arcem, locum fecerunt sequentibus euestigio oppugnantibus: Qui uallo iam capto ferociter instabant ictibus bombardarū, ut custodes arcis, cum cernerent, se diu tueri non posse, nec ereptionē sperarent a duce suo, pacti uitā & arma uirum sua, deditiōne fecerunt, abire permitti. Ductores copiarum duo ex urbibus præcōsules, Iordanus Plefcow de Lubica, Henricus Hoyer ab Hamburgo signa suarum urbium de turri prominere faciebant: impositoque præsidio ualido, ad aliam non æque munitā Ribenborg contendunt. Ibi nullo negotio statim deditā capiunt, quæ defendi non posset infirmior, capta iam munitione. Mouentes deinde in Cudde worde, præsidium eiusdem ducis Erici solo equauerunt. Et cum etiā tunc procedere cogitarēt, submissi sunt partium cōmunes amici, qui rem in treugas reduxerunt. Stabant illæ per quindecim annos. Interim principes omnes in circuitu, cum etiā inter se causas haberent dirimendas, conuentum publicum indixere in opidum Perleberge. Aderat Fridericus marchio Brādenburgensis, Casimar⁹ Stetinensis, Iohānes & Albertus Magnopolensis duces, Ericus de inferiori Saxonia dux, multi barones & nobiles, oratores quoque urbium Lubicæ & Hamburgi, qui etiam amicorum loco ab urbibus Wādalicis ceteris secum duxerunt cōsulares uiros. Ibi re primū inter principes cōplanata, marchionem ab una, & de Stetino, de Magnopoli duces ab altera parte, permutatis inuicem captiuis, & equalibus cōditionibus rem inter se cōposuerunt. Deinde inter Ericum & memoratas urbes: quia constabat legitimis causis militari more indicto bello, non iniuste captas arces cum pertinentiis suis, quam quisque bello apprehendit in ea possidenda ut maneat decreuere. Habuere duces Saxonie ab olim literas ex senatu Lubicensi: ut defensis publicis itineribus, in necessitate urbi succurrentes, annuas acciperent ex erario publico marchas trecetas: Eas tum literas, cum diu tenuissent, reddere iussus, reddidit Ericus. Ita ex illo die cœperunt arces in manibus esse duarum urbium: quibus alternent per sexennium præfectos ex ciuibus, qui id possint, secularibus: qui non suo damno præfecturas agunt in homines palustribus locis subiectos. VI.

Roningenses per id tempus ciues urbe Phrisiæ palustri, sed ut renatur in expugnabili, cum uicinis occidentis Phrisiæ urbibus simultatem habuere, quā in occasione ceteris dominandi uertere cœperunt. Nam turmatim egressi opidum Lewarden obsident, oppugnant, capiunt, & in leges suas redigunt. Progressi, in Scauriā mouent: itidem facientes, in obedientiam suā redigunt: populus antiqui nominis Phrisiæ, olim Cauchi, militauerunt aliquando Romanis sub Nerone imperatore: Testis est Cornelius Tacitus: Venisse eius gentis oratores Romam, & in cōfessum publicum præsi-

dente Nerone introducti, magis ut uiderēt q̄ audirent: Viderunt peregrin
 no habitu inter Romanos sedere gentiū oratores externarū: & interroga
 tes qui essent: cur multis stātibus illi sederēt: respōsum est. Hoc fidei da
 tum gentiū, a quib⁹ erāt emissi. Tum ipsi Phrisij iniussi, sedes sibi delege
 runt, p̄fati, Germanis nullā gentē fide p̄stare. Ea res Imperatori rela
 ta placuit: utrūq; ciuitate donauit, q̄ erat illa etate munns insignne, habere
 ciuilitatē urbis Romę. Militauere longe post Karolo Magno, & pulchrā
 illi in Italia operā nauātes exterminādis Lōgobardis, multis ab eo, ut fe
 runt, priuilegijs sunt insigniti. Suberant aliqñ Frācorū regib⁹. Seruierunt
 Danis, tum per littora Germanię Gallieq; dominātibus, quod in Norwa
 gia dixim⁹: Nunq̄ ipsi regē suę gentis habuisse sunt inuēti, quod falso ipsi
 gloriātur. Cernere est, unā gentē, unis moribus, longo licet interuallo di
 stantem per littora Germanię. Ab Hollādīa in occiduū sumpto principio
 orientē uersus, per dioceses Traiectensem, Monasteriensem, & Bremensem:
 deinde ex latere Holsatię in Iutiā intercise sunt aliqñ paludibus, aliqñ ma
 ris sinib⁹: rotę sunt aliqñ insulares, undiq; mari clausę, q̄ pontus cōtinenti
 interuenit. Thietmaros gentē accolam, Albis & Eydore fluiorū, quibus
 claudit, ab hac cōmuniōne, licet palustris sit, excipio: q̄ semp Germanica
 ufa lingua, Saxonie sit annumerata: Variauit tñ sæpe dños: qđ supra suis
 locis attigim⁹. Nomen illis natū ex loco licet cōiectare, ut quō cæteri eius
 regionis homines, locis nemorosis habitātes Holsati patriā lingua dicunt,
 ita palustres Merfi dicant, Wilstermers, Crempermers, Thietmers. Palu
 stria enim & aquosa loca Saxones Mers apellamus: tãetsi in p̄fatione hu
 ius Saxonie genti Thietmarforū altiorē originē tribuerim⁹, reducētes in
 Marsum illū uetustissimū Tuisconis ex Noe filiū: Eius rei liberū sit lecto
 ribus iudiciū. Ad Phrisios reuertamur: Libertatis illi suę literas iactitant
 ex Magno Karolo tenere: quarū exemplū, cum nuper uidissem, risum uix
 tenere potui, si uerū erat exemplū. Nam apparet ex infertis testib⁹ emana
 tum esse a literis, quas aliqñ, III. Karolus Bohcem⁹, non prim⁹ Francus,
 donauisset. Hodie magno bello Groningēses sub Idzardo oriētalis Phri
 sie comite, & principib⁹ superioris Saxonie, quibus occidua paret Phrisia
 laborāt, inclināte eorū fortuna. Bremi aut̄ tãti belli exit⁹ se ostēdet: cū multi
 in circuitu nobiles, male, & uelint, & ominent Groningētib⁹ pro impotē
 ti supbia, quā in uicinos militares & rusticā plebē ferunt ostēdisse. VII

V dei gens p̄fida, ubiq; hoc inter Christianos agens, quod solet
 i mus in pera, cum cōperti essent Bohcemis grassatorib⁹ in Chri
 stianos arma & pecunias suppeditare, a Friderico duce Bauarię
 per omnē ei⁹ ditionē cōprehēsi, cōnciunt in carcerē, & ere emūgunt. Pro
 cul enītienda gens impia finib⁹ Christianis: que hoc semper agūt, quod in
 cōtumeliā Christi, & subuersionē uergit Christianorū. Multi eā principes
 finibus suis expulerūt: Sed aliq̄diu exulātes, cum teneāt qđ solet, de uisce
 ribus Christianorū extractū, & inueniāt qui indigeāt, aut saltem lucra siti
 ant in puincijs locū accipiāt. Per quæ tēpora, Albert⁹ dux superioris Sa
 xonie, cū uenationib⁹ indulgeret, extracto cœnaculo in uicino nemore,
 L i

ubi aliquot dies in letitia & animi laxatione p̄egit, cum conthorali multis militanibus ad festā hilaritatē inuitatis, iam omnes exhilarati requiē petere, cum ecce flāma, incertū unde orta, cœnaculū corripuit, multos somno & uino sepultos, in longū somnū p̄duxit. Dux ipse cum cōthorali uix nudi per fenestrā euasere. Iam erat uicesimus prim⁹ post millequadringentos annus, cum Hēricus comes Holsatię, qui se q̄q̄ Stormarię principē in titulo ferebat, quod nemo ante illū, quicq̄ electus erat Osnaburgēsis ep̄s, iam dudum omiſsa ecclesia, cum nepotib⁹ suis cōsilio p̄eesset in Holsatia, multis rebus per prudentiā bene cōstitutis, cum senectā illi morbus quo podager laborabat properaret, finē uiuendi fecit, tumultus in sepulchro patrum suorū in Itzeho monialiū ecclesia: & iam in solis tribus ducib⁹ Gerhardi in Thietmarſia cęsi filijs, Holsatię dominatus p̄māsit. Exinde senior trium Hēricus, iam. XXV. pene agens annū, princeps sensat⁹, rerū gubernacula apprehēdit, & res direxit: quod partim superioribus locis propter rerum cōsequentiam, partim in Dania signauimus. CA. VIII.

• Irum per ea tēpora bellū fuit Bernhar̄do duci Brūswickcēsi, Wilhelmō Lunenburgēsi, Iohāni ep̄scopo Halberstadēsi: quib⁹ subiectę urbes, arma, impedimēta, milites, suppeditarūt. Accessere his Henric⁹ dux Sleswickcēsis, Adolph⁹ frater eius, & inde ubi amplior exarsit indignatio, etiā marchio Brādenburgēsis hac parte cōstitit, aduersus Iohānē ep̄m̄ Hildesemēsem, & splendidā militiā eius: cui opē tulere, Otto Monasteriēsis ep̄s, frater ei⁹ de Honſten, de Hoya, de Spiegelberg comites: multa, magnaq̄, inuicē illata sunt detrimēta: direptiones agrorū & opidorū, incendijs domorū, cōculcatione frugum, captiuitatib⁹ hinc atq̄ inde militantiū: Nec potuit per multos dies ea cōmotio grauis ullis sedari remedijs. Tanta fuit in partibus animosa pertinacia, ea superādi cōtentio, capti aliquot in armis canonici: ut est eius generis cōsuetudo, cum se secularib⁹ misceāt armis: nec iniuste, qui gladio pugnat, gladio cōtremiscit. Quo tēpore Frideric⁹ marchio Brādenburgēsis, cū a Ludouico duce Buarie iā absens & longinqu⁹ in sua ditione cōtemneret, nō nihilq̄ illi, uel dāni, uel ignominie irrogatū esset, in inferiorib⁹ Marchie sue partib⁹ agēri postq̄ aliter res agi nō potuit, hostilia, & capitis periculū illi denūciās, ita armis in eum detonuit, ut cōtemni nō posset: Nam p̄gressus in ducatum Buarie, arces, opida, urbes numero. XXXVI. aut uastauit, aut euertit, aut sue fecit ditionis: Vnde in reliquū id nominis cōsequutus est: ut non facile uel absens, uel p̄sens a quouis laceſſaret. Hoc est illud tēpus, quo maxime in Hollādia, atq̄ Zelādia, maris inūdationes, urbes, & agros subuerterūt. Dordracū insignis urbs, magna sui parte periclitat: Vicini agri parrochię sedecim, ita cum populo absorptę perierunt: ut nulla sit reliqua spes recuperādarū: lacere cernunt reliquię, decursu maris undas retrahēte per uices. Per idem tempus, cum Phrisij occidui Iohāni duci Buarie p̄idem Leodiensi ep̄scopo, nūc Hollādie gubernatori subijcere colla cœpere, armis edomiti, passiq̄ sunt oportunis locis firmari p̄sidia: Sed nō est diuturnū coactū Imperiū. Vix tribus mēsiſbus ea mēs durauit in populo:

LIBRI XI. SAX. CA. VIII. ET X.

Rursus cōspirantes, ei⁹ deiecere p̄sīdia: Impositos gubernationi Hollan-
dinos, aut fuderūt, aut in fugā cōuerterūt. Scauriā opidū, q̄d genti caput
esse cōstituit, illic cōstituto comitatu, qui cūcta pro arbitrio gubernaret,
eiectis qui defenderāt, in antiquā se libertatē uendicarunt. VIII.

Ilhelmus Luneburgēsis, & Otto Bernhardi filius Brūswickēsis
duces, arma in hostes suos Hildesemenſes, p̄duxere. Cum arcem
Grone oppugnare statuissent, ibi uiribus inuicē collatis, acerrime
diu pugnarūt: Sed ducib⁹ inclinauit uictoria: captis ultra centū milita-
ris ordinis uiris: aliquot etiā cēsis; in quib⁹ dux iunior Saxonie Erici filius
canonicus Hildesemēsis, Sed profligatis hostibus, arcē, ad quod uenerāt,
obsidētes, oppugnauere: eiectisq; qui tenuere de Speilberg comite, & do-
mino de Haanze, sui iuris fecere capiētes: imponētēsq; p̄sīdiū ad custodiam:
Cunq; multis inuicē damnis & laboribus fatigati, ad tranquillitatem
ēque niterent, Dñs Theoderic⁹ Coloniēsis archiepūs, dedita opera eas par-
tes cōposuit, hoc modo: ut duces arcē quā in Brogdorp bello tonante firmauerāt
cum subiectis p̄sīdijs tenerent: ceteras armis in potestate deductas,
Grone, & Oze nihil minus seruarēt, reddito comiti de Speilberg in
uim cōpensationis p̄sīdio Hachmolen, Ekefeldia quoq; militaribus posita
palestra, multā ac uariam sepe experit fortunā. Hac tempestate cōglobati
militares eius loci, cum Molhusensibus quibusdā de causis aduersarent,
pecora ciuiū abegere, & ciues ad sequendū, ut interciperent, pellicere
statuerūt: ut interceptos ex insidijs de more suo caperent. Non erat ea
machinatio ciuib; abscondita: Lantgrauīū Turingie dñm suū p̄monuere,
qui expeditis armis oportunis locis delituit. Ciues non pauciores du-
centi equites egressi, sequunt̄ hostes, iam pecora p̄ se agētes. A fronte im-
minebat Lātgrauī⁹: Ipsi qui insidias tetēderūt in retia puenerūt, quod in-
ferri meditabatur passi: Capiūtur, sternunt̄, fugātur: Capti supra centum
septuaginta: inter quos militaris generis non pauci: Que ruina in tempus
reliquū, & illos circūspectiores, & ciues cōfidētiores effecit. Capti de mo-
re magno gre luūt captiuitatē, immo redimūt libertatē. X.

Albertus dux superioris Saxonie dict⁹ de Wittēberge, princeps
elector, sine suo & legitimo hærede diē suū obiit, & de successio-
ne iam querebat. Eric⁹ dux inferioris Saxonie, longo licet inter-
uallo fratruelis eius nepos, legitimā successione ad se pertinere non ambi-
gens, titulū Saxonie, quē semper habuit, adauxit: ut dñm de Wittenber-
ge & principem electorē se scriberet, & gereret. Nam & Karolus nouissi-
mus eius nominis Imperator, Sigismūdi pater, quod suo loco dixim⁹, in-
ter ambos Saxonie duces ordinabat: ut alternis uicib⁹ ad electionē uoca-
rentur: Aliquoties etiā Erici patre Erico ad electionē perueniēte: ut iustæ
dignitatis possessionem p̄ se ferebat. Sed p̄ualuere apud Imperatorem
tum aliq. Nā ille Misnensi affæct⁹ marchioni propinquo suo, qui illi in Bo-
hœmia p̄stitisset obsequia plurima, cōtulit ducatū, p̄teritis cū quadā
cōtumelia legitimis successorib⁹: Viuebant enim Ericus, Bernhard⁹, Al-
bertus fratres, Saxonie duces. Siue ergo per negligētiam non petendi be-

neficij, siue ob aliam causam, certū est tūc illos esse preteritos: quod hodie quoque querunt: Nec tñ obliuiscunt iuris sui, renouātes protestationibus, & diligētis possibilibus: ne longi tēporis tractus præiudiciū illis inuehat longęque præscriptionis. Erat autē cum Albertus ille moreret uicesimuster- tius annus post millequadringētos. Quo tēpore, Fridericus Brādenbur- gensis marchio: qui ditionē suam in Bauaria, quod diximus, amplificauit: cum etiā Iohannē ducē Stargardiæ captiuū teneret in Perleberge opido Prignisse, ad placita cōuenta cum Alberto dūce Magnopolensi uenerat. Cuncq; multorū qui aderāt cōsilijs, non ad pacem tenderēt: q̄ nōnullis bel- li tempora cōmodiora uiderētur, ipsi principes, dimisso omniū suorū cōsi- lio, soli rem cōtractabāt: cōuenitq; inter eos, ut captiui inuicē permutaren- tur. Omnes in cōmune laxati. Ducem autē Iohānem non leuibus de cau- sis tum seruauit marchio. Reddidit autē Alberto duci captas illius ditio- nis, arces Gorloze, atq; Domze: ut illius iniret familiaritatē: & ut sincera perduraret affectio: Filiā suā paruulam Dorotheā Alberto despōdit uxo- rem: sed non est peruentū ad nuptias, moriente Alberto: ut in Wandalia. Quo etiam tempore, gelu fuit per per brumā incōparabile & inauditū: q̄ equites a Gdano Prussie in Lubicā per uiam nauigātium trāsirent incolu- mes. Ferūt & a Magnopoli in Daniā glacie tum stratū stetisse mare. Tū etiā ferunt indoluisse Prignisse militares: q̄ nō ad eternā nominis memo- riam, equites mare trāsēutes, pecora inde abegerint: id non tam præde cau- sa, q̄ memorabilis ad posteros facinoris. Ita studēt inclarescere sceleribus, qui non possunt eminere gloriosis facinoribus. CA. XI.

Ilhelmus dux Luneburgēsis cōiugem accepit filiā Friderici mar- chionis de Brādenburgo. Nuptiæ magnifico apparatu peractæ sunt in Luneburgo: Alterā uerō eius filiā Hēric^o, quod diximus, dux Magnopolēsis, tum minor minorē non ducens, postea legitimis an- nis accepit: Cuius nuptiæ in Tangermūde ad præsentia magni principum cōuentus sunt peractæ. Quo tempore, Iohānes epūs Hildesemēsis, iam la- borum pertesus, cum etate ingrauesceret, comes ipse de Hoya nat^o, episco- patum suū in manus summi pontificis permisit, in fauorē Magni ducis Sa- xonię, iam dudū episcopi Caminēsis. Vtriq; iam ante cōuenerāt, quātum- grīs promptū solueret Magnus, quantūq; annuū ad Iohānis uitā redde- ret: & utriq; missis ad summū pōtificē Martinū his de rebus oratoribus, rem cōsummarunt. Iam rex Danię Eric^o apud Magnū perfecit: ut ecclesia sua Caminēsis successorē haberet, quē ille uoluisset, regis cācellariū. Quæ omnia legitimis apud Summū pontificē mandatis, & principū instantijs, sunt perfecta. Rex autē per eundē ad eam causam missum, summo pōtifici oratorem, accusari curauit, legitimis modis archiepūm Vpsalensem, gra- uibus ireritū criminib^o, depositione dignis: cōuictūq; aut facti notorie- tate, aut alijs cōpetētib^o uis, quibus possunt crimina inclarescere depositū iussit abstinere pontificalibus: fratreq; ordinis Birgittæ in eius locum ob- tinuit consecrari. Halberstadense autē cōmune per ea tempora tumultua- tur grauissime, captis eius loci cōsularibus, & in uincula coniectis. Id cum

rescisset episcopus euocauit uicinarū urbiū primores: iussitq; instare, ut tu-
 multus pacaret: Quod cum anniterent, colloquiū habentes cum capitib⁹
 eius tumultuationis, publica interposita fide euocatis, ostenderūt rem pra-
 ui exempli, & que principib⁹ & uicinis cōmunitatibus merito displiceret:
 si quid illis esset iustę questionis in senatū suū, esse iudicē epūm loci legiti-
 mum dñm: qui paratus sit criminosis iusticiā ministrare, parcerēt sibi, na-
 tisque suis, parcerēt urbi, non incepto persisterēt, unde perpetuus urbi in-
 teritus proueniret. Cum audissent uicinarū suorū Halberstadēses cōsilia,
 paucis interloquuti, respondent habere se causam cum suę ciuitatis senatu
 quam sine ipsis facile terminabūt: Eant, & suis intenti negocijs, aliena non
 curent. Hoc responso redeūt, & uicini in sua, & ipsi in urbē: & iam exaspe-
 rati, quatuor ex omni numero productos in publico gladio ceciderūt, do-
 mos eorū direptionibus subiiciētes: deinde multos ex ciuibus, qui locuple-
 tiores uiderent, captos ere & auro emungunt: Cæsorū autē & exactorū
 amici urbe dilapsi, quo se quisq; poterat, cōtulerunt: Alij Romanorū regē
 petentes, sententiā Imperialis banni in ciues reportarūt: Alij uicinis questū
 principibus auxilia implorabant: Nōnulli immixti militaribus, excursio-
 nes fecere incendijs & prædationibus sequētes. His inclusi urbe malis affe-
 cti, epūm suū ante cōtemptum adeunt: erui malis orant: pecunia placāt: Il-
 le operas pollicet. Vbi illum iam habuere pacatū, stipendiarios cōducunt
 uim uī repellere conati, Magnus Hildesemēsis epūs in eos erectus, prædas
 abegit: Ciues ad pugnā elicit, & interceptos cepit, spoliauit, cecidit: Sed
 maiori uisum est opus conatu ad perdomādos cōtumaces. Igit̃ lohānes
 Halberstadensis, Magn⁹ Hildesemēsis episcopi, cōmunitates Magdebur-
 gi, Brunswici, Gossarię, de Honouer arma iunxerūt: & ciuitatē obsidio-
 ne premebant, ne noxę elaberent curantes. Neq; tñ ita poterāt itinera as-
 seruare: Dilapsus est prim⁹ tumultuationis author, cum reb⁹ in urbe diffi-
 deret, ueritus, quod futurū cernebat: ut a populo dederet. Multi id conā-
 tur premijs alleciti: nec potuit euadere a tam numerosis oculis obseruat⁹.
 Inuentus episcopo pertrahit̃ in castra: Mox fratrem eius cum aliquot cōpli-
 cibus ex nomine dedi ex urbe poscebant: Diu recusabant: Mox turre &
 mœnia bōbardis deiecta deformant, grauiorib⁹, nisi pareant, cōminatis.
 Que res diebus aliquot cōtinuata, perfecit: ut cōmune perurgeret primo-
 res: Eos qui poscerent dedere, ut malorū sit finis: Dediti, cū eo, qui depre-
 hensus foris seruabat, publico cæsi sunt in castris gladio. Epūs deinde ex
 quaq; ciuitate unū urbi immisit, quib⁹ auctoritatē impartit: ut rebus or-
 dinatis, nouū deligāt cōcilium, & dissipata reformēt: Ita magnus motus
 paucorū sanguine quieuit. Hic est exit⁹ tumultuantū in populo: Sed mil-
 le alia sunt ei⁹ generis exēpla, nec tñ cautiores faciūt alios, aut ignorati ca-
 sus, aut prouidentia presumpta cauendi.

CA. XII.

Oc est illud tempus uicesimiquinti post millequadringētos anni
 h cum ecclesia Traiectēsis uarijs motibus tractaret: Nam uacantē
 morte Friderici episcopatū, papa permisit Spirensi episcopo. Ille
 grauis etate, q; sciebat rem laboris plenā, trāslationē recusauit. Tum electi

one innouata, coepit esse diuisio: cum nonnulli uota cōferrēt in Swederum de Kulenborg, præpositū ecclesie, baronē: alij in Rodolphū de Diepholt. Papa Swederū cōfirmavit: Rodolpho autē militia inhēsit, illi permittēs arces, & omnia prædia, quē postulatū dixerūt: forte, quia ius postulati Spirēsis in eū est trāsfusum, alioqui eligi potuit, nulli ecclesie obligatus, nec defectui subiectus. Diu ualuit ea diuersitas: Swedero cōsecrato, de solis ecclesie ministerijs uiuenti: Rodolph⁹ omnia tenebat: cuius memoriā perennat moneta aurea, ad nostra usq; tempora decurrens. Otto quoq; Monasteriensis epūs tum in fata cōcessit, de Hoya comes: qui ecclesiā mirifice locupletauit, adaugēs arcib⁹, prædijs, & ditione, fecitq; locū Hērico de Morfa comiti, germano fratri Theoderici Colonienſis archiepiscopi. Quo etiā tempore, lohānes dux Bauarię, tutor Hollādię, ueneno accepto extinguitur: quod q̄primū accepisset, statim persensit: & qui dedit, cū in conspectu esset, mox suo proditus, uel ruboris, uel palloris indicio, capit & confessus quadripartit: Sed inde qui accepit, non melius habebat, trāslatus ad patres. Iacobus pridem cōiunx Adolphi Brabantie ducis, tum, ppter cognationem & sanguinis propinquitatē ab illo diuortiata, nupsit comiti Leicestrie in Anglia: ut Anglorū armis Hollandiā ditionē patriā tueret: Ea fuit insimulata de ordinatione rei, quā diximus. Sed ad arma uentū est. Angli magnis copijs enauigarunt, & egressi nauibus se cōtulerūt in Hannoniā: quę & ipsa debita diceretur Iacobę memoratę, in qua etiā moram facit ea fœmina: Recepti Bergēsi opido, reliqua quoq; armis in potestatē redigere curabant. Adolph⁹ dux, qui necdum reliquerat ius cōnubij, & si mulier ab eo diuertisset: cum de magna dote ageret, magnis undecūq; copijs cōtractis occurrit hosti. Inerāt auxilijs eius arma multorū principū, ad numerum ut ferunt octuaginta milliū: Oppugnant instāter opidū, Anglici defendunt. Sed Anglus in alieno prōptas non sperabat suppetias, quę hostibus accreuerē quotidie. Inde factū est: ut cum multa utrinq; fortiter gesta essent, ad tractat⁹ res peruenit: cōuenitq; ut uterq; princeps misso Romam cum instructione nūcio, ibi causam agi sinerent: declararetq; pōtifex utrius esset uxor futura. In eas conditiones Anglici dimisso opido in suā reuertuntur.

CA. XIII.

Ilhelm⁹ marchio Misnēsis, cum in fata cōcessisset, frater ei successit Fridericus: qui, ut dixim⁹, ab Sigismūdo promeruit ducatum Saxonie superioris, cum multū quererēt Ericus paternū sibi adimmi cum ditione honorē: q̄ titulum ille Saxonie teneret: q̄ iustam Karoli Imperatoris declarationē prētenderet. Sed plus apud Sigismundū ualere, ius sanguinis, & magni respectus obsequij. Sunt qui potissimū id obfuisse memorāt Erico, q̄ non satis odisset publicorū itinerū insidiatores: idq; ferunt Imperiali declaratione prētensum, cum publico, ut aiunt, cōistorio pro Friderico contra Ericum declaratio, quę petebatur, promulgaretur. Sed neq; Ericus dux, neq; successores, titulū suū posuere. Indignati aliquñ Misnenses principes ob eam rem, passi sunt postea suo quęq; iusto titulo condecorari. Quo tempore, recruduit bellū quod erat ducibus de

LIBRI XI. SAX. CA. XIII. ET XIII.

Brunswico & Luneburgo aduersus diocesim Bremensem, cū Nicolaus comes de Delmenhorst esset in archiepiscopatu. Causa autē belli non alia fertur quā crebra Bremensium, de Tedinghusen, deq; Horneborg excursio: Legitimum questū putauere ministeriales ecclesie militares de locis supradictis uictū quærere. Sed duces non passi iniuriam, duxere in ecclesie ditionem, prædas prædis cōpēsantes: hoc est, pauperes pauperibus coæquantes, cum arcibus euertendis, uel locus, uel tempus deesset: facileq; eo perpulsi sunt, & malis domiti: ut suis se finibus cōtinerent. Friderico deinde marchione Brādenburgensi agente in superioribus sui principatus partibus, duces Stetinis, & Wolgastensis, memores quod illorū ditioni aliqñ infestus marchio, tulisset inde nōnulla, iam adunatis armis duxerūt in eius uicissim ditionē, par pari referentes abacta præda. Id cum rescisset, copijs cōtractis inde descēdit, & in Marchia, auctis armis, duxit in eos: obsessis in terra eorū quibusdā arcibus, in quib⁹ quæ Quatuor rotarū dicitur, fuit. Iam intelligentes duces memorati magno sibi prælio decertandū, longe uocatis de Prussia, deq; Pomerania auxilijs, quotq; poterāt copijs cōtractis occurrere statuerūt marchioni, & soluere obsidionem. Ille uero ubi ex speculatoribus suis intellexit apparatus hostium, quod uires longe suis maiores adducerēt, non expectandum ratus, castra mouit: adeoq; abire festinauit: ut magnā impedimentorū partē in castrorū loco reliquerit. Hanc eius fugam duces suam interpretati uictoriam, quæ ille reliquerat assumentes, reduxerunt exercitum.

CA. XIII.

Ompertum ferūt illo tempore, cum inter urbes Magdeburgensem & Hallensem depredationes fierēt, ac incursiones in mercatores, currib⁹ euersis & abductis quæ preciosa portabāt: non ignarum fuisse eius negotij de Anehold, qui & de Berneborg, comitem: Idq; cum exploratū haberēt urbes memoratæ, quātis poterāt uiribus, quas ex uicinis militaribus, & ex ciuib⁹ auxerāt, duxerūt in arcē Berneborg, oppugnatamq; iam pene adduxerāt ad faciendam deditionē. Interuenit autē Wilhelmus dux Luneburgēsis, a socero suo marchione regressus, mediū se interposuit: peregitq; ut comes se iuramēto cōstringeret nunq; se impensurum fauorē grassatorib⁹, utq; adempta bona, quæ uariè ab equitib⁹ distrahunt, intra quinquēniū soluerent. Qua re pacati ciues & mercatores, in sua reduxerūt exercitum. Mira infelicitas Saxonie, quæ hoc genere latrocinij carere non potest, cum ubiq; sint prouinciæ pacatæ. Interim uero Iohānes marchionis Friderici filius, cum audisset duces Stetines graues imminere Prinslauię opido, quod ad marchiā pertineret. Iam enim memorati duces, captis eius opidi portis illas incastellabāt: ut in fide ciues continerent. Sed cum alienū ciues non leuiter ferret imperiū, ad Iohānem rempertulerūt, ostēdētes, quo facto ad recuperationē opus uideret. Ille cōtractis clam armis, noctu mouit in opidū memoratū. Intromissus per occultum a ciuib⁹ aditū, rem omnē oppugnationi paratā habuit: Primo mane bombardarum tonitrua crepitabāt, & fulgura micuerūt, in portas ab hostib⁹ infestas: Illi ut poterāt tuebātur. Ciues applicatis magna cōgerie

straminibus, & arfura materia undiq; cōuecta, incredibilē in porta fumū excitauerunt: cuius molestia superati man^o dedere: nam pactis libertatib^o suis abire sinunt. Quod cum cōperissent qui e diuerso in alia excubabāt, mox & ipsi fecere deditiōē. Iam ducibus innotuit, q̄ sui oppugnarentur, qui propere eductis copijs quātas potuere, suis obsidione laxandis prope rarunt: Sed obuſi facti illis, qui iam castella dediderūt, retro redire faciunt iam seri^o uenientes. Quo etiā tempore, q̄d, in Metropoli dixim^o Nicola^o archiepūs Bremēsis infelicē fecit in Phrifiā expeditionē. Tū uero per inſtātiā uicinarū urbiū Lubicę, Hāburgi, Luneburgi, intercepta est grauis ista discordia, quā diximus inter duces Brūswickēses & Luneburgēses ex una, & archiepūm Bremēsem ab altera parte: quæ magno fuit impedimēto reb^o in Holfatia gerēdis: Iam enim rex grauis iminebat ducib^o, multis undiq; armis cōtractis. Sed nūc effectum est, ut cōplanatis inter archiepiscopū & duces rebus omnib^o, totis uirib^o ad occurrēdū Danorū regi pro ducibus cōsobrini principes se cōtulerūt. CA XV.

• Vnterus Magdeburgēsis archiepūs, tum Hallensib^o multa iussit g incōmoda inferri: aduehi, deuehiq; quicq; interdixit: Nam salinarum prouentus sibi tanq̄ terrę dño pro iusta parte deberi cōtendit: Ciues cōtra, non nisi quę ab olim pōtificibus data sint paratos exhiberi, noua nequaquā onera subituros se p̄tenderūt. Ille urget de foris hostilia exercēs: ciues capit, bona inuadit: interdicit itinera. Illi ubi non alia uia esset, armis se tueri cōfisi, parmatis aliq̄t suorū, conductisq; militib^o diocesim ingrediunt, damna damnis cōpensantes, captis opidorū ciuib^o: ut haberent quos ex se captis ad redemptionē cōpensarent. Aliquot etiā militarium in terra sunt deigēta p̄sidia. Sed intercepte negotiū cōmunes amici, misitq; archiepūs, & ex suo capitulo uiros rebus gerendis idoneos, & aliquot ex suo cōcilio comites. Aduocant uicinarū urbiū cōsulares, & res in eum exitū puenit: ut damna damnis coequata manerēt: Hallēses cōsueta archiepiscopo exhiberēt: sed in solatia factorū bello sumptuū. XX. millia sexagenarū ex antiquis grossis dño suo psoluerēt. Otto interim de Brūswico Bernhaldi fili^o, fœderat^o Magno Hildesemēsi, & Iohāni Halberstadēsi episcopis, occurrēdū ratus malignitatib^o quorundā militariū de Swichelen: qui undecūq; natis occasionib^o, incursiones publicorū itinerū, aut ipsi fecerūt, aut faciētes receptorunt. Aderāt cōmunitates Magdeburgi, Brūswici, Goslarig, Halberstadij, Hildesem: Duxerūt in arcē Widela quā oppugnātes non magno negotio in potestātē accepere, habitatorib^o fugatis, & imposito p̄sidio: aliū principes, aliū cōitates ibi instituere p̄fectum. Inde mouētes in aliud p̄sidiū (Biffchopeslutter appellāt) q̄d in uenere iam defensorib^o uacuū: nam hoc tueri diffisi, abierūt: Proscriptione utuntur in memoratos ab omni Saxonia, donec gratiā recuperarēt. Quo tēpore, marchio Misnēsis dux Saxonie princeps uictoriosus, & qui p̄glia dñi multa gessisset in Bohæmos, uita excessit, relinquēs filios tres: quorū maior natu Fridericus paternam subijt administrationē: Ducatum in primis Saxonie, patri ab Imperatore non gratis collatum curauit ingredi: sa

LIBRI XI. SAX. CA. XVI.

cramenta accēpit ab omnibus, & se principē gerebat electorē. XVI.

Ei nouitas suo a nobis iure deposcit: ut in literas mittam⁹ memoria dignam diuturna. Venerat ab urbe Roma in hanc Saxoniae prouinciā, specie nūcij apostolici, quidā falsari⁹ nomine Marcell⁹ cum fratre Hospitalis, ut apparebat, sancti Iohannis: Carnales illi fratres, & ambo professione Minores, religiosa ueste proiacta, literas præferebāt apostolicas. Marcellus satis eloquēs & doctus, qui se magistrū assereret in Theologia, indulgētias plenarias pollicit⁹ dantib⁹ pro redemptione captiuorum pro rege Cypri. Per diocesim Zwerinēsem profecit, multū faciēs questū: Venerat Lubicā, pontifici se exhibet. Ille & uultū hominis, & literarum faciē perpēdēs, primū suspicionē falsi cōcepit: Deinde ubi introrsus omnia perspexit, reperit falsariū. Ille tñ nihil mutato uultu intrepidus stabat, pollicitus omnia facere, & perpeti, de re sua liquidanda. Episcop⁹ cogit prestare iusiurandū, ne quis pacto, nisi dimissus abiret: Ille nō grauat⁹ presticit: Frater eius breui morbū cōtrahēs uita excessit. Marcellus, ubi primum licuit, secreto abcessit, nemine cōmonito: Epūs interim rem summo pontifici direxit: Ille remandauit falsariū seruari, & ad formā iuris in eum procedi. Erat tum Cardinalis Anglic⁹ in legatione causæ Bohemicae per Germaniā, cum potestate de latere: Scribit illi papa, ut falsariū ad se perditum examinet, & iure agat. Iam audiebat Lubica dilapsum, puenisse Coloniā. Erat aut⁹ multis in locis Italię non ignot⁹ Marcellus. Nam Venetijs pridē ob similit⁹ causam erat in carcere, per summū elapsus ingeniū. Simulauit ad mortē se egrotare: Scribebat, ut erat medicinę artis perit⁹ receptam: quā potione formare iussit in apotheca, simulans se accepturū (erat enim somniferū uehemens) Quo accepto, rogauit ad se dimitti fratrem ordinis Minor⁹: ut corā Deo syncerā faceret moriturus cōscientiā. Aduentantem ad se in carcerē fratrem blande inuitat: ut de suo potu gustare nō detrectet. Simplex frater nihil ueritus mali, bibit: nec diu post in somnum soluitur grauissimū. Marcellus detracta illi ueste monachali, ipse induitur & clamās extrahi carcere frater poscit, iā impleto circa carceratū officio: Extrahit⁹ Marcell⁹ monachali ueste, & pro fratre abire sinitur: Sic elapsus Venetijs, uenit Coloniā: idq; cōpertū habēs cardinalis, honorifice scribit noto homini, ad se ueniat: magnū esse quod cum illo sit acturus. Ille, qui cardinalē pridē nouerit, sperans ab eo prouectionē magni honoris, nō inuitus proficiscitur: uenientē uinciri iubet, & iam Reno defluens perducit Coloniā, ibiq; tradidit carceri custodiendū: nec diu erat (incertū quibus modis) audit cardinalis custodes sefellisse, iterūq; abiisse: Edicit habiturū centū aureos quisquis illū reduceret. Magnitudo præmijs facit inquirere multos: Extrahitur ab satellite inter moniales latitās. Cardinalis iubet numerari promissam mercedē: Ille usus modestia quadraginta aureis cōtentus abiit. Marcellus inde diligent⁹ asseruatus, publico iudicio cōuictus, damnat⁹ ad scalā, & carcerē perpetuū: Inscalat⁹ deducitur in Brule archiepiscopi arcem: Inde lugubrē misit cardinali post aliquot dies ad cōmiserationē sui epistolā lachrymis plenā, mirabili arte tornatā: sed surdo loquū

tus est. Cum uero iam in obliuionē uenisse uidebatur, & polliceret artem medicinā, Theoderic⁹ archiep⁹, nescio quid, incōmodi passus, specie comparandę pōtifici medicinę elabit: & inde in regna perueniēs aquilonis, episcopatū ambiebat, incertū, quos exit⁹ inueniens. CA. XVII.

W Ilhelmus dux Luneburgēsis militabat ea tempestate stipēdio urbiū Wādalarū in regem Danię populatus lutiā, cum interim Otto fratruelis eius, dux Brūswickcēsis, quibus mot⁹ causis incertum, populatur absentis ditionē. Quā rem Wilhelmus Lubicę cum acciperet, impleta expeditione, ad quā uenerat, regredit in patriā: & uindicaturus quę absens accepit incommoda, undecūq; cōtrahit auxilia, de Westphalia, deq; Turingia, Hassia: & magnis agminib⁹ coactis ducit in patriam: Opidū Pattenhusen expugnat, ac diripit: Arcem Hallerborg obsidione cingit, lateq; ercursitās populat. Id egre sustinere amboꝝ cōmunes amici, grauiusq; tulere subiēcti: Obiācere se Wihelmo, precantes, ut iramodū ponat: recordaret fratruelē, quē oppugnet: posse omnē terrā unis regi imperijs: Sinat interuentu tractatū rem cōponi: facili⁹ legibus q̄ armis cōtrouersiam inter propinquos dirimi. Placatus ille, utriusq; terrę cōsiliarijs, una cum cōsularibus urbiū utriusq; ditionis omnē causam permittit: Idem facit Otto, & perinde ab armis disceditur: Fit permutatio ducatum ad placandū Wilhelmū: Wilhelm⁹ Brūswickcēsem: Otto uicissim accipit Luneburgēsem. Quo tempore, ciues Osnaburgēses, cum haberēt aduersus Heruordēses nō nihil questionis, quod iure, aut legibus, aut amicis tractatib⁹ dirimi, aut non posset, aut partes pro stoliditate nō paterentur: excitare cōnisi aduersantes, ipsi Osnaburgēses cum militarib⁹ ecclesię progressi sunt in hostē, prędam ex iumentis de more militari facturi. Peruenit molitio ad Heruordēses, qui de Lippia dñm, & nōnullos alios nobiles in societate armorū assumpserunt, pręstolātes aduentū Osnaburgēsum: Exierunt ad prędam, ut rebant, abigi paratā: Sed occurrerūt armati Heruordenses, qui pręlio ueniētes excepere: Pugnat parib⁹ animis, & aliq̄diu æquis stare uiribus uidebātur: Sed in diuturnitate inclinauit fortuna illis qui defensionē pręferabant, ab alijs incurfati. Heruordēses ergo facti superiores, sexaginta ex aduerso hostiū agmine captos abduxerūt, quibusdam stratis, reliqui per fugā abierūt. Thietmarsii interea male affecti Hāburgēsis, q̄ impedire niterent frugū ab Albi deuectionē, turrim quā ipsi Hāburgenses cōmuni nauigantiū saluti ad mare erexerunt & sustinent in ultimis Hadelerig finibus impugnauere: Nouū opus illi nomē est pręsidio: Aliquot missilia uicissim alternata sunt: poterāt iam uulnerari alij: alij etiam extingui, cum hostilia omnia exercent. Hamburgenses tutandarū de Flandria & Anglia nauiū ueuentiū gratia, non inuadendę Thietmarsię sexcētos per Albim demisere satellites: cōsulari uiro nanib⁹ pręfecto, cūq; in Albi fluuio morā facerēt, prohibitori aduersantiū conat⁹: satellites, inquietū genus hominū, q̄ facilius cōgregari q̄ regi possit, Thietmarsia hostilem terrā inuadere, iuuādi cōmeatus gratia uoluere: Pręfectus nequa q̄ sinit, non esse sibi mandatū pręferens ullā uastatione aut deprędatione ter-

ram inuadere: Illi reclamant: Quid mali fieri uideatur, si Thietmaris qui publicā stationē Hāburgensiu impugnaverint, una uel altera adimat uacua: esse illa solennia militatiū p̄dis alere ferociā, nausē esse carniū salitarum, recentib⁹ opus esse: nisi ille permittat, ituros sua sponte. Alij etiā clamorē exaggerantes, proditorē esse ciuium, qui hostibus publicis parcat: Quam in rem esse euctos: An ut spectēt littora: quia non occurrunt publici hostes, esse querēdos. Aucto clamore, p̄fectus diuti⁹ repugnare nō ausus, in terrā uertit prorā: Exponit milites, Ipse signa corripuens, in littore moratur cum ducentis: Reliqua multitudo p̄datū egredit: & ab incendijs stulte inchoantes, signa dant longinquis Thietmaris, ut concurrant. Dum illi colligunt p̄dā, & domos diripiūt, in turmas collecti Thietmar si, facile illam manū repulerūt. Redeūt ad signa frequētes: Sequunt Thietmar si, & iam fugē nullū p̄sidiū: Defluerant aque: stabant in sicco nauīgia: Quod poterant, in hostes uersi, q̄diu ualuere uitā tutabantur. Superati multitudine, cadunt pene omnes, paucis ad naues ulteriores relabentibus. Cetus p̄fectus exenterat: stomachū foemine infigunt hastā, pro signo circūferētes uictorie: Alij hoc gen⁹ interpretant diuinādi. XVIII.

Ilhelmus iam dux Brūswickcēsis, princeps magnanim⁹ & uictoriosus, cui⁹ plures numerant uictoriae, q̄ aliorū arces: cum in Austria uisitare decreuisset Fridericū ducē affinem suū, cūq; illo de rebus magnis agere: Hērico fratri mansueto principi, ducatu & omnē familiam, charā cōiugē, & liberos, in fidem cōmendabat: abiēsq; omnia bene putat cōstituta: Peruenit ad affinē, a quo perbenigne excipit. Per ea tēpora, Philippus dux Burgūdię, Karolū regē Frācię bello perurgebat, patrem suū lohānē uindicās. Rex cum suppetias Fridericū Austrię ducem postulasset, isq; mittere decreuisset, iam presentē, & eam rem sua spōte ambientem Wilhelmū suis copijs p̄fecit, misitq; trās Renū in Franciā. Ibi Wilhelmus Philippo se regis nomine obijciens, fortiter p̄liat: & multis p̄lijs uictor, cum iam tempus eū reuocaret, ad affinē suū redijt Fridericum: Interea audit quid in suo gestū sit, Henricū germanū suū, cui omnia permisisset, cui charissimos demādauerit affectus, inuasa arce Wulfenbuttel, quę sedes est ducalis, Wilhelmi cōiugem cum liberis exegisse. Miserum spectaculū: Vidit dñā uenientē Henricū mariti germanū modestum semper principem, cui ipsa in fidem cum liberis sit permissa, postulauit admitti in arcē: Prompte iussit aperiri: iubet abcedere dñam cū filijs. Triste negociū, & quod barbaros cōmoueret: Non sic, inquit mulier, mandauit Wilhelm⁹ german⁹ tuus: Sed ille in se uero māsit imperio. Quid faceret? Sumptis per man⁹ liberis abcessit. Hui⁹ rei magistri ferunt Brūswickcenses opidani: qui sub uiuaci principe, uitā agere socordē non poterāt: Effecere, ut monacho q̄ duci similior princeps illis imperaret. Quem non superat ambitus dominādi: A tergo fides longe omnes sunt affectus, ubi imperium est in p̄misso: Possum, inquit ali⁹, implere fidē: sed non in regno. Reuersus Wilhelm⁹ uidet quid sit actū: Nihil modesta cōsilia: nihil pacis tractat⁹ potuere. Querit ergo amicis perfidiā in se fratris, In primis Ma

gnus Hildesemenſis ep̄s, cōpaſſus querenti ex animo, promittit armorū
 auxilia: cauſam eſſe cōmunē ſibi: eque ſe dolere cum eo qui ſit paſſus: Pa-
 rantur arma: exitur ad incendia, prędam, captiuitates. Hui⁹ rei authores
 Brūſwickēſes ciues aſciſcūt in armorū ſocietatē Magdeburgēſes: militiā
 cōducunt ſtipēdio: graui mole cōcurrit ubiq; : omnia ualta ac deforma-
 ta igne ac gladio horrēt. Iam omnib⁹ euactatis, cū neutra pars magno de
 lucro gloriaret: interuenere principes Ludouic⁹ Landgrauius Haſſię, Jo-
 hānes marchio Brādēburgēſis, Otto dux Luneburgēſis: qui cōtrouerſiā
 in hunc modū dirēmerūt: Daret Henric⁹ Wilhelmo, XIII. millia ſexage-
 narum in groſſis: Wilhelm⁹ dominatū de Homborg, cum Honouer, &
 ſubięcta ditioe teneret, donec aliter rebus cōſuleretur. Nam & ducatus
 Gottingēſis in expectatione fuit ab Ottone monoculo, qui prolē uirilē iā
 ſenex non haberet. Hēricus quoq; Wilhelmi frater, nullis heredib⁹, ut pu-
 tabatur, donādus, uacua facile domum relinqueret Wilhelmo. In eam
 formam rebus trāfactis, Wilhelmus tēpori ſeruiuit, breui aſſequut⁹ Got-
 tingenſem principatum.

CA. XVIII.

Octandē anno, qui fuit triceſimus prim⁹ poſt millequadringen-
 tos a Chriſto, Sigismūduſ Romanorū rex coronā ex Vrbe peti-
 turus Italiam ingreditur, ſciebat ſenſatus princeps luētantē mu-
 tuis uiribus Italię nobilitatē: Expectabat bene gerendę rei occaſionem: ſi
 forte duobus, uel populis, uel principib⁹, per mutuas uires attritis, ipſe in-
 uocaretur: Venit Mediolanū, & ibi ferrea accepta corona ab eius loci ar-
 chiep̄ſcopo a Philippo Vicecomite, iam duce, per reliquā Italiam cum co-
 pijs perduci expectabat. Signa hęc erant, ut Blondus ait, non iam inclinā-
 tis & ruentis, ſed collapſi Imperij: quod nimis eſſe uerū Germanicę natio-
 nis detrimēta quotidiana teſtātur. Tum uero Italia inter man⁹ paucarum
 cōmunitatum laborat: Veneti, & Florentini, quicq; ad ſuę reipublicę am-
 plificationē nitebātur: reliquas urbes aut deditas acceperāt, aut in ſocieta-
 tem ſuę quicq; partis adducebat. Vn⁹ erat Philippus Mediolani tyrann⁹
 potius q̄ legitimus princeps, ex Vicecomitib⁹, potente urbis familia pro-
 genitus: cui⁹ primū familię audaciā, deinde potentiā, noſtri principes, ſua
 diſſimulatione abierūt, donec in cōtemptū puecta ſederet. Is tum Philip-
 pus, cū memoratis cōmunitatib⁹, de Italię principatu luētat⁹, inuitauit Si-
 gismundum in Italiā: Diu tñ ille diſtulit aduentū: Sed cum ueniret, ab il-
 lo magnifice excipit: coronatq; de more ferrea, Romę aureā ſuſcepturus.
 Promiſſa ſua Philipp⁹ differebat: nō enim apparebāt copię, quę regē de-
 ducerent per reliquā Italiā: quā ſolebat ſuis olim uirib⁹ quaderet rex Ro-
 manorū. Habebat tum Sigismūduſ aliquantā ſuorū Vngarorū & Theu-
 tonum manū: ſed non eam, quę ſufficeret regem per impacatas, quales tūc
 erant in Italia, prouincias deducere. Florentini arma ſua iactabant, auſi ſe
 in campis oſtentare Alemānis: ſed ab illis impetiti, didicerūt malo mode-
 ſtius agere. Peruenit aliqñ Sigismūduſ Romā: non ea qua ueteres cōſue-
 uere Cęſares: non qua proau⁹ eius Hēricus uia: qui inter Imperatores no-
 ſtros nouiſſim⁹, armis perſregit Italiā. Coronat Sigismūduſ ab Eugenio

pontifice, & in Germaniã reuertitur: multũ tamen temporis Senis cõmoratus: quæ urbs aliquantam retinet Imperij memoriã, & antiquæ dignitatis obseruantiam.

CA. XX.

Oc tempore fuit illa grãdis in Christianismo cõmotio de cõcilio h Basilienſi: quod ante quidẽ Eugenius iuſſerat cõuocari. Vbi iam ſatis mature cõuenerant ex omni orbe patres, præſideret in eo Iulianus cardinalis ſancti Angeli, uice & authoritate pontificis, Eugeniº mutato animo, trãſſerre uoluit in Bononiã ex cauſis, quas in Bulla allegauit. Sed cõciliũ acceptis literis trãſlationis, miſit ſolennes in Urbẽ ad pontificem oratores: qui oſtenderẽt maioribus ex cauſis trãſlationi non eſſe locum, obſecrãtes, ut in prima ſententia permaneret: Sed ille ſecti non potuit: mittebatq; alios ex ſuis epiſcopos, qui uerbo efficaci monerẽt Iulianum in cõcilio præſidentẽ, & patres alios, ut trãſlationi cõſentirent. Sed hæc fruſtra fuit legatio: reſponſumq; illis eſt de maturo patrũ cõcilio, nec expedire, nec fieri poſſe trãſlationẽ: Orauere, imo obſecrauere põtificẽ, ut a trãſlatione diſcederet: alioqui iam eſſe in Cõſtantiẽſi declaratũ: Sacrũ cõciliũ in Spirituſancto cõgregatũ, in cauſibus habere authoritatẽ ſupra pontificem: qua uterẽt, niſi ille cederet cõmuni utilitati. Hac utrobicq; immobiliter inherente ſentẽtia, papa cum trãſſerret Baſiliẽſcq; reuocaret, patres non ſinerent: inuicẽ ſibi cõepere inuehi. Ille in cõciliũ, & hoc uiciſſim in pontificem, graui ſcãdalo, & totius, ut diximº, cõmõtione Chriſtianismi. Per quod tẽpus Magdeburgẽſes ciues graui etiã diſſidio reſtitere ſuo põtifici, & capitulo maioris eccleſiẽ, occaſione ſumpta de cõmuniẽda ciuitate ut illi dixere, in hoſtes bohæmos, ut pontifex ſenſit impedimentũ ſui: Capitulum enim ſuę parti cõmuniẽdę non ſatis uolũtarij rem diſſimularũt: Ciues operi inſtiterunt, indignãte capitulo cum pontifice: quæ uſq; adeo excreuit indignatio, ut omnia eccleſiẽ ſuę preciõſa, & peculiaria quiſq; ſua, in locũ reportarent tutiorẽ, ueritj populi tumultũ: Ceſſerũt & ipſi loco, diuina in eccleſia officia intermittentes, Deuoluta eſt cauſa ad cõciliũ Baſilienſe: Vtricq; miſere inſtructores procuratores. Dum in iure certareẽ, morã impatientes, cum ad arma uocallent, & in belli ſocietatẽ, Iohannem de Brãdẽburgo marchionẽ, & Hẽricũ Brũſwickẽſem ducẽ, cum cõmunitatibus de Brũſwico, & Halle ſumpſiſſent, duxere in opidũ & arcẽ Caluen: expugnataq; arce, omnia diripuerũt, inuentũ archiepũm abire ſinentes. Ille cõceſſit ad fratrẽ in Turingiã, in Sunderhuſen cõmorantẽ: Ibiq; multo tempore permãſit. Interim ciues cum auxilijs ultra progreſſi, arcẽ eccleſiẽ Aquenſem, cũ opido, & inde Stafford expugnauere. Archiepiſcopº cum omnia ſineret, iure, non armis certare cõſtituens, petiuit Baſileam, ubi iam a deſſe audierat Imperatorẽ, ſi per illũ, aut per cõciliũ iuſticiã obtineret, de immaniſſima ui, & tumultuatione ſubditorũ: Sed cum in cõcilio nihil magis agerẽt, q̃ ut Eugeniº pontifex a reuocatione ſua diſcederet, cõcilioq; iam ſua, & præcedentis cõciliĩ authoritate inchoato, uel ipſe accederet, aut plene poteſtatis mitteret oratores, nemo magne iuſticiẽ ſpem cõſequendę inde fouebat, Eugenius iam cauſas prætendebat de Græcis aduenturis, &

M i

eorum ad ecclesiã occidentalẽ adunatione, qui Alpes trãfire nollent, deq̃ proprio incõmodo, q̃ Basileã ipse longo itinere petere non posset: ad Bononiã aut̃ omnibus esset facilis accessus: q̃q̃ inter minas Germanorũ, qui in suis finibus intractabiles essent, nihil ad eorum reformationẽ posset intentari: Vocauit Iulianũ, & omnes patres sub maximis pœnis Bononiã: Illi uicissim citabãt pontificẽ: ut aut ueniret, aut instructos mitteret oratores ad audientiã sacri concilij sub interminatione pœnarũ maximarũ: Et in XII. Sessione, iam de tertia monitione, p̃cessum instituit: q̃ nisi infra LX. dies reuocaret suã cassationẽ Eugenius, esset suspẽsus ab omni administratione Papatus in temporalib⁹ & spiritualibus: prout in literis desuper fulminatis, om̃ia quę gesta sunt, elegãter recitant̃. Quo tẽpore, quod in Metropoli dixim⁹, Bremenses senatũ suũ in carcerẽ cõiecerunt: Sed ille elapsus puenit in Oldẽborg except⁹ p̃benigne a comite Theoderico. XXI.

Igismũdus interim Imperator non cessauit apud p̃tificẽ instare, s̃ ut sacro cõcilio autoritatẽ impartiret̃, reuocã translationẽ, per uicicq̃, ut papa datis desuper literis trãlationẽ cassaret, & Basiliensi redderet autoritatẽ: Quib⁹ acceptis Impator, Reno defluẽs nemine sciẽte aut sentiẽte ingrediũ urbem: Publicatis literis gaudiũ ingẽs exorit̃. Cũq̃ paulopost uberiores in eã rem literę proueniret̃ cũ mãdatis plenioribus, egressus obuiã cum omni magnificentia Imperator, literas in scripto suo ipse pertulit, omne cõcilium patrum obuiã effunditur, & in ecclesiã solennibus hymnis deducunt̃: cãtantibus organis & omni choro, Te deum laudam⁹. Quo tempore, cum in ecclesia Traiectẽsi, mortuo Swedero, Rodolph⁹ apostolicã cõfirmationẽ cõsequut⁹, episcopalia sua de more petageret: quidã tñ exules canonici electionẽ Basileę faciẽtes, de alio cõfirmationem cõcilij pro suo impetrarunt electo, destituto per cõcilium Rodolpho, & ãnullata cõfirmatione apostolica: Ita ecclesia iterẽ in pristinã perplexitatem recidiuauit. Per eadem tempora Gerhardus dux Sleswickensis, frater Adolphi cum cõiugẽ accepisset de domo Badẽsi honestã dñam Annã, nuptijsq̃ peractis in eius patria secũ duxit in Holsatiã pregnãtem: Et cum graui lapsu partũ properaret, ad duos menses, uel circa legitimũ pariendi tẽpus pr̃ueniẽs, peperit gemellos, puerũ, ac puellã. Infantes, cum nihil impfẽctũ pr̃ferrẽt, cœperũt male loqui maligni: q̃ non ex duce mulier cõcepisset: sed priusq̃ illi iũgerẽt iam pregnãs extitisset. Quę res perlatã ad Adolphũ fratrẽ, a susurronib⁹ male auctã infamia optime sceminã, iussit ille sceminas adesse prudentes: quas ex omni terra, & uicinis urbib⁹ fecit ille cõuenire: quarũ iudicio cõspecti puuli, Gerardo patri ab omnibus adiudicãtur: Phisci quoq̃ testati sunt in illũ diẽ ex hora primę cõiunctionis in thorũ potuisse partũ fieri septimo mẽse, aut etiã ante, accedente lapsu, qui parturiẽtis tempora accelerauit. Ita omniũ tum iudicio defensa est matronę pudicitia. Sed tñ quicq̃ a peritis dicerẽt pr̃ualuere lingue maledicę: & apud Adolphũ ducẽ Gerardi fratrẽ tãta inualuit indignatio: ut bona scemina malis cedere cogereẽt, in patriã suã tristis reuersa Sequutus abeũtem maritus ut reuocaret, ipso itinere deficiens mortuus est.

in opido Emerick, ad ripā Reni. Paruuli autē mox separant: & puella quidam seruata est monasterio, in quo diu uixit longe extra patriā: puer autē interijt, de cuius interitu ferūt incōsolabiliter postea luxisse Adolphū: nec unq̄ sui corpis heredē meruisse, qui inuiderit fraterno: quīs cōiugē haberet egregiā sceminā sororē comitis de Honsteen, & Mäsfeldia. XXII.

Ernhardus per hęc tempora dux inferioris Saxoniae, germanus
b Erici prēmortui, cum in marchionē nō nihil causę prētēderet, hostilibus de more denūciatis, satis caute ac tacite expediuit suorū quantā potuit manū, & in Prignissam ducens, ingentē inde in pecoribus prādam euexit, in quā solent multa induci prādata. Sed qui damna passi sunt, sequuti precedentem, cum illi æquis cum eo uiribus & animis uiderentur, manus cōtulerunt: & prostratis, captisque multis, prādā reducerūt, hoc in lucrō habentes, q̄ iam ex militaribus captos aliquot tenerēt: Dux ipse cum paucis expeditionib⁹ uix elabitur: Sequuti tñ satis longo itinere non ante deseruere, q̄ in suam ditionē iam securus reuertēret. Quo tēpore sacrum Basiliēse cōcilium scripsit Bohemis elegāter, inuicās ad cōmunionem ecclesie, multis rationib⁹ suadēs: ut pacis cupitū semper bonū amabant, matri concilientur ecclesie, & in cōciliū prodeant, tractaturi de modis unionis: Misit etiā duos in theologia magistros quibus cum de securitate itineris cōferāt sermonē plen⁹: Effecere illi: ut publica fide interposita, quā illis fecere principes & urbes ab illis designati, prodiret in cōciliū alterarenturq; nōnunq̄ superati, semper cōuicti rationibus & scripturis: sed nihil ad pertinaciā emolliendā. Redierūt qui uenerāt nihil proficientes. Quo tempore Gūter⁹ archiepūs Magdeburgēsis, cum causam suā in cōcilio prosequerēt, & coram Imperatore decertaret in iure, utrobicq; uictor euasit, utrobicq; processus obtinuit: ut nisi infra prāfinitū terminum omnia in pristinū statū redigerēt, excōicati & interdicti haberent in ecclesia, & rursus bāno subiacerēt imperiali per omne regnū: capiēdi ab omnibus impune: simili pena subactis, qui suffragarentur in crimine participantēs. Quibus literis requisiti, nihil moti sunt: quin poti⁹ ad arma redeūtes, arcem Wolmerstede quomodo priores occupauere. Quid facias pertinacibus, qui non nisi in manu forti dimittūt Israelē: Ita nūc uiuitur: regna enim & imperia, & omnes seculi ditiones, armis parātur, armis defenduntur, armis amissa recuperant, non literis, aut pcessib⁹. Turcorū imperator ea tēpestare sepe antea ab Imperatore Sigismūdo oppugnat⁹, tum nō solū treugas, sed perpetuę pacis scēdera cum Imperatore iniens, misit Basileam solennes ad id perficiēdū oratores. Sciens Imperator, in ecclesia iussit apparari suggestū, in quo imperialib⁹ fult⁹ ornāmētis cōfederat: Ante oratores ibant, qui dona ferrēt uiri duodecim: alij duodecim uirorū paria fuissē contendūt: qui manu singuli gestarent aureos cyphos apertos Imperatori dono. Successit ali⁹ ordo ferentiū uasa aurea geminata, pculdubio non uacua, sed aureis nūmis plena. Inde terti⁹ ordo ferentiū pannos uoluto & auro preciosos. Post omnes quidā ferebant uestē, serico, auro, gēmis incōparabiē. Quę omnia suo ordine Imperator excepit: Et perfecto pro

pter quod uenerant negocio, honoratos, & pro magnificētia sua donatos remisit dño suo: quem etiam non paruis muneribus uicissim honestabat. Quo tempore dña Iacoba filia ducis Bauarię, ac comitis Hollandię heres Hollandię, permittēte Philippo duce Burgūdię, qui in memoratas terras proxim⁹ uidebat successor, nupsit cuidā nō magne nobilitatis uiro Frāconi de Borstel: Sed Philippus illi pmisit terrulā Osteruant, creās comitem neptis suę gratia. Hic tñ in diebus suis multas faciēs pauperibus & religiōsis eleemosynas, ad splēdorem multorū principū uicētitabat: multos etiā honestate domus suę superauit.

CA. XXIII.

Ontifex interea Roman⁹ Eugeni⁹ tumultuationib⁹ cedens Romanorū ciuiū Iberi furtim dilapsus, magno suo periculo in portum uix puenit Pisanū, inde trāslatus Florentiā: Curiales sequenturi, partim mari, partim terra diripiunt pene omnes, ad nuda usq; corpora: Nā qui mare trāsierūt, inciderūt in Cathelanos pyratas, nudi littorib⁹ expositi: Qui autē terrā trāsierūt, a latrūculis Romanę gentis ad cutē usq; rebus omnibus nudant. Hęc suā, suorūq; calamitatē, literis ad cōciliū Basiliense datis Eugeni⁹ prosequit, hortatus, ut calamitatē Romanę ecclesię cōmiserati, ei⁹ collapsam dignitatē studeāt reparare: ita cōcludēs: Sāctorū patrū imitatores estote, sicut ueri discipuli Christi, & filij Dei charissimi: Si qua ergo pietas, si qua cōsolatio in Christo in uobis est, implete desiderium nostrū, immo & honorū omniū: Non deerit uobis gratia diuina neq; bonorū subsidia, si in dño cōfidimus. Quātum autē ad nos pertinet, omnes operas nostras pro his libenter offerimus, nihil pro nostro officio pretermittētes: quo gloriā Deo pacē & salutem populo Christiano, in his operibus sanctis uendicem⁹. Datū Florentię anno incarnationis dominicę. MCCCCXXXIII. Interea Græcorū Imperator Iohānes, misit oratores suos ad cōciliū Basiliense, optās omnimodā fieri unionē, sultos legitimis mādatis: ut plenā cōmunionē cum ecclesia Romana sortiāt: Sed quis fuerit exitus, annotabim⁹ suo loco. Per ea tēpora, Thietmarsi populus inquiet⁹, & nemini subesse passus, domesticis uexatur malis: Nam in se mutuis armis uersi duę partes, sub totidē capitaneis, mutua damna, incendijs prædis, cędibus, agebant. Pars uero quę crebriorē passa uidebat iniuriam ad arma uenit prima. Præfuit illi uir modestior: sed tum exasperat⁹, in aduersam factionē debachatur. Hāburgēses illi immisere quingētos sagittarios auxilio: qui hostilem partē nimis atrociter insequuti, prædis, incendijs, cędibus, ubiq; sequebāt: cogebatq; aduersę partis ductorē terra cedere, carereq; patria, quoad res interuentu cōmuniū amicorū ad tolerabiles cōditiones composita pueniret. Multę tum erant per Germaniā ecclesiarū turbationes. Nam Magdeburgēsis archiepūs, & clerus eius, quod ostendimus, a sua exulabāt ecclesia: Treuerēsis diuisa fuit, cum pars inhereret postulato Spirensi, pars uero electo: cum inuicē sibi utroq; gladio minarent: interdicto diuinis utrinq;: cum tñ in cōtemptum ecclesię clauū diuina celebrarent. Mogūtina ecclesia tum in clero suo laborabat: Nam ciues ei⁹ cōtento senatu nouū creauere cōciliū: qui factis impositionibus in uina & bla

da clerū grauabāt: ita ut ille pro libertate decertans, urbē deserere cogere-
retur. Bambergēsis ecclesia simili tum malo angebatur. Sed & Traiecten-
sis, quę post Swederū, cui papa, ut esset Rodolphus quietus, de alia pui-
derat ecclesia, sub Walramo Coloniēsis archiepiscopi fratre: quē exulātes
quidam canonici Basileę elegerant, fluctuabat magnis motibus: Faciebat
pro illo cōcilij authoritas, & pręsens germani fratris gladi⁹. Sed Eugeni⁹
scribens Coloniensi archiepiscopo hortatur: ut tentatā p̄tinaciā deponat,
damnetq; & ad se pertinens postulādi ministeriū cōfirmari non arriperet
facultatem. Sic enim necesse fuit, ut laborāte capite, mēbra omnia infirma
rentur. Quis enim potuit esse quieti locus, qñ mater ecclesiarū Romana,
hinc a ciuibus, inde uero a concilio infestaretur: quod sequentia liquido
monstrabunt.

CA. XXIII.

Rincipes Saxonie Otto de Luneburgo, cū Friderico fratre, Hen-
ricus de Brūswico, & Wilhelm⁹ frater eius, Otto de Leyna du-
ces conspirarunt in comitē de Speilberg, publicū omniū, ut fere-
batur, itinerantiū hostem: qui nullis parceret: sed sine discrimine inera te-
neret impacata: ducentescq; in arcē eius Hachemolen, obsederūt, expugna-
runtq;: Nec minus in arcem Harlemūd cōtenderūt. Sed cum inesset for-
te defendentiū pręsidiū, ipsaq; natura loci & arte arx munitissima uideret
diu ibi sedentiū, principes prospiciētes munitiones sibi qualdā oportunis
locis crexere, deq; illis obsidionē seruantes, ipsi principes retro abierūt. Di-
uersa uia comes ipse armis adiutus archiepiscopi Coloniensis, Iohānis de
Hoya comitis, & de Lippia dñi, contenderat in terras ducū memoratorū
& prędas egit cum incēdijs. Wilhelmus aut dux, acceptis copijs, quas pri-
dem ipse habuit adauctas armis amicorū, cōtendit in terram de Hoya, ar-
cemq; obsedit Barenborg: eamq; expugnans suę facit potestatis: Inde q;
progressus cum agmine in Euersteen, cui⁹ dñs Rusche Plate memorato
comiti inheserat: aliā quoq; eiusdē domicelli arcē, Otto dux Luneburgen-
sis, magis astu q̄ armis occupauit. Qui inerāt custodes, ibant proximā uil-
lam defensare: Id obseruantes ducis memorati milites, illis abeūtib⁹, clam
ingressi, arcē occupāt, & redeūtes excludūt. Interim comes de Speilberg,
ad opidum Rentelen pugnās, cum pene expugnasset, ictus telo, concidit,
& interiit. Quo tempore, Hallēses iam p̄teli grauaminū excōmunicatio-
nis & interdicti, quę propter Magdeburgēses perferebāt: unā enim eccle-
się arcem & ipsi tenuerūt: quā iunctis uiribus ceterorū in suā redegerūt di-
tionem. Missis ergo in cōciliū Basiliense oratorib⁹, in quo manebat Gun-
ter⁹ archiepūs, relaxationē interdicti, & absolutionē a cęsuris postulabāt.
Archiepūs non grauate respondet: Si arcem redderēt, & a cōtumacibus
Magdeburgēsis recederēt, proq; cōtumacia & irrogatis dānis, magnā
gris summā persoluerēt, impetrarēt optata. Illis autē cūcta pollicentib⁹, in
eum, quē prędixim⁹, si cūcta ex animo implerēt, laxationem interdicti &
absolutionē excōmunicationis exequutoribus permisit: Ea promissa, cum
ex fide implerēt, ad diuina restituuntur. Sed tamē capitula pręmissa cōmu-
nitati non panduntur. Ea uero, cum postea publico sigillo essent cōmuniē-

M ij

da, reclamauit cōmunitas, non passa diuidi a Magdeburgēsis: & impetu facto, cōcilium urbis in uincula conijciunt: Vicinarū urbium cōsulares mox assunt, periculis captorū occurrere cupientes: Renouant foedera, quā nunq̄ ante causę exitum ab inuicem discedāt: idq̄ literis contestant sigillatim. In eam formā cōpositionis laxantur uincti: Sed redit uinculū, quod pridem fuit, ab ecclesia cēsurarū: quod interim leuius pensum est: dum, ut putant, diuino iure suam tueant libertatē. Sed exitum causę hui⁹ postea ostendemus.

CA. XXV.

Imperator hoc tēpore indixit principib⁹ regni Frācfordię cōuentum in diem Nicolai, ad reformandū Imperiū quoq̄ statū in capite & mēbris: ut eo in suū ordinē redacto, cogitarēt omnes, quomō ecclesię quę tum uacillātis gradū solidarent. Cōuenere frequentes, & cunctis examinato pondere pensatis, inuenerūt articulos sedecim qui magna indigerēt reparatione: ni fieret, omnino Imperiū collaberēt. Sed iam dudum Itali collapsum & extinctū reputauerunt. Cōdixere autē, ut in proximum diuī Gregoriū diē, iterum in eū locum cōueniētes, determinarēt, quę medio quiscq̄ tempore deliberasset. Sed erat grauissima cōditio reformandi. Iam enim, quod sæpe questi sum⁹, patrimoniu Imperiū direptū, ab alijs tenebatur, distributū inter principes electores: ipseq̄ Imperator iureiurādo astrictus non repetere, quid faceret? Per id tēpus cum maximus turbo incubuisset, euerseq̄ sine numero felices & infelices arbores iacerēt, turres ac moenia urbium cōquassarent, cecidit lapis in ecclesia Coloniēsi insignis magnitudinis, uento deiect⁹, per duplicē act⁹ testudinē, locoq̄ sanctarū ex tribus magis reliquiarij incubuit: Sed tum diuino, ut ferūt, miraculo cessit techa ad parietē, deditq̄ cedenti saxo locū. Hodie monstrant in ecclesia saxum non longe ab sanctis reliquijs diuorū regū. Interim Magdeburgensis ecclesię desolatę canonici, Marchionē Misnę Fridericū inuitarūt, ut arcem ecclesię præcipuā Gebekensteen tueret, promissa insigni pondere pecunia. Ille manū ualidā cōtraxit, occurrentib⁹ in auxiliū eius Lant grauiō Turingię, & itē Hassię, comitibusq̄ Hercinię de Swartzeborg, atq̄ Honsteen, obsedit Hallensem urbē, bōbardis immittēs saxa grandia: quib⁹ territi ciues exanimātur: Sed facile reddidere uicem, multis simili ictu per castra principis occisis. Ille euocatis Brūswickensibus, qui auxiliō uenerant obsessis, treugas, fieri postulat: Illi recusant treugas, de pace agendū rati: nam qđ post treugas sit faciendū, cur nō fiat modo? Frustrat⁹ marchio soluit obsidionē: Comites in arcē Eglen se collocauerunt: ut inde excurrentes, crebra hostibus incōmoda importarēt. Hallenses inuitauerunt Ekelfeldēses ut stipendijs eorū militarēt. Venere trecenti expediti equites: Sed comites duplicato illis numero excurrētes, fugā cogūt intentare, ubi uiderūt se numero multū superari. Vbi uero fuga non profuit, uersi in hostes, pugnant, sed superant: Cæsis paucis, ceteri capiuntur. Hūc laborē miserat⁹ Deus, consilia pacis inspirauit: Nā epūs Mersburgēsis, & comes de Aneholt, cum mediatores interuenirent, in has cōditiones pacis reduxere altercantes: ut ecclesię arces, & canonicis ablata redderent ex integro: & quę demolita,

LIBRI XI. SAX. CA. XXV. ET XXVI.

queq; cōstructa essent, in eo quo tūc statu essent pmanerent: q; pecunia medio tempore leuata inter res mortuas deputaretur: & q; absolutionem tam ab ecclesia, q̄ Imperio, pcuraret Burgrau⁹ Nureberge, in quorū sumptum Magdeburgēses expedirēt quatuor millia sexagenarū ex ueteri moneta grossorū: & q; archiepūs ordinaret recōciliationē sacrorū locorum, que uiolata dicerent. In has cōditiones pacis utriq; cōsentiētes, ad sua redierunt. Archiepūs solenni de more in urbem deducit, exceptus a ciuibus honorifice. Quo etiā in tempore, in urbe Atrebatēsi, ex ordinatione cōciliij Basiliēsis cōuenere p̄lati, principes, ac nobiles, uiri omniū doctissimis qui pacē inter Frācorū regē, & Philippū Burgūdię ducem, paternę necis uindicem, pegerūt: cum rex Anglię, qui ad eandē concordia intuitaretur, se retraheret, coarguens Philippū, q; fœdera se cū inita uiolaret: que inter alia cōtinebāt, q; neuter sine altero paterēt regi cōciliari. Ad quā formulam, cum rex Anglię requisit⁹ recularēt, declararūt p̄lati, & uiri, qui aderant doctissimi, Philippū ad ulteriora nō teneri: Quid enim, si ille p̄tinax esset, nunq̄ perinde futuram pacem.

CA. XXVI.

Odolpho Traiectēsi episcopo, Walramus Theoderici archiepiscopi Coloniensis, & Henrici episcopi Monasteriensis germanus frater, cum esset electus, quod diximus, a proteruiētibus in cōcilio Basiliensi canonicis, multū creauerāt laborē. Institere qui Walramo fauerent, ut Traiectensem urbē caperet. Nobilis erat baro de Hokeren, plurimū ciuibus Traiectēsibus charus: Is quia fidem habere uiderēt apud ciues, premio pmissæ arcis, que a maiorib⁹ eius alienata esset, instituit urbē opprimere, ac Walramo subdere: Machinati sunt eius generis regnā: p̄mitteret triginta uiros, qui baronis nomine ingressum postularēt, & uenienti exercitui portas panderēt: Habere etiā dicebātur, qui incendia excitarent: quibus impliciti ciues restinguēdis, propugnationē urbis omittērent: Fides que fuit baroni ad ciues spem illi dabat rei perficiēde. Sed non potuit multis detectū diu latere negociū: Prodiit ad maiores in urbe nōnullos. Venerāt triginta uiri ad portas armati baronis nomine ingressum postulantes: portarū custodes retulere in cōciliū: Emittunt qui caperent uenientes: Capti sunt uiginti quatuor, sex elapsi: Mox in quæstiones positi, produnt ordinē machinationis: Illi gladio cęduntur: Ipse baro Hollandiam ingressus, in Dordraco māsit per tempora relique uite. Saxonia interim inferior, Erico per mortē subtracto, Bernhardū fratrē habuit ducē: cum Otto Luneburgi, & Hēric⁹ Wilhelmi frater Brūswico dominarentur. Wilhelmus autē memorat⁹ princeps animosus, cum iniuriā suam necdum ex animo posuisset, in Brunswickēses suę destitutionis authores, expeditum suorū agmen duxit in p̄dīa urbis, quæ foris haberent urbana, eaq; populatus omnē p̄dā abegit: elicere tentās sequuturos, ut cum illis manū cōfereret: Sed illi maturi⁹ sibi cōsuluerūt, in posterę diē dilata p̄cur sione: Tum enim agmen nō cōtemnendū equitū & peditū p̄duxere, & in Nouā ciuitatē, que Wilhelmo paruit, mouerūt, p̄dīs & incēdijs, sequentes: Nec ea fuit dux, alias fortissim⁹, fiducia: ut se agmini suis incōparabilij

obijceret. Præda quæ ceperant domū reducta, in propria incolumes redierunt. Quo tēpore, Thietmarſi iterum in ſua uiſcera uerſi, domeſticis & ciuilibus malis inter ſe digladiantur: cum exerabilē haberēt duę ſectę & inſeparabilem p̄tinaciã: quę tam diu ualuit, donec alterius partis capitaneus, per inſidias interceptus, periret. Tum uero ſeuiūt amici & cognati, obuios quoſq; alterius factiõnis ſternūt: nec potuit ea cędes conqueſcere donec conſulares urbiū propinquarę, Lubicę & Hãburgi, in terrã miſſis oratoribus, rem, ut poterant, cõpacarent: Statuentes ex aſſenſu incolarę, ut homicidiū de cętero centū marchis, & perpetua p̄ſcriptione mulctareēt: idq; approbarūt, literis deſup cõfectis: quę ſigillo terre illiꝝ cõmunirent. Tum uero motꝝ ille execrabilis cœpit magnū in modū cõqueſcere. XXVII.

Estphalię, Haſſię, ac Gelrię militares, magna manu conglobati, octingentos equites habuere: eoq; agmine terrã paluſtrẽ comitis de Henneberge ſunt hoſtiliter ingreſſi: Terra ea paludibus ac inuijs nemoribꝝ ſepta, unū habet aditū, exitumq; . Cuncq; hoſtes intꝝ prædis inſtaēt, comes quantã potuit ſuorę cõtraxit ruſticã militaręq; manū, iubens obſeruari aditum, quo ingreſſi ad ſe hoſtes eſſent, expedita equitū cohorte, atq; manu promptiorę peditū, ſe obiecit hoſtibus: & illis cõgreſſus, uiriliter repulit: ut relegerēt iter quo uenerāt, exire cõtenderēt per anguſtiam, qua intrabāt. Eum locū inſeſſum a cuſtodibꝝ iam reppererūt, quo niſi ſūmo periculo penetrare nemo potuit. Auſi tñ quidã, præteſis adictꝝ clypeis, fugę uia inuenere: nõnulli uulnerati: aliꝝ etiã proſtrati: maxime uero iumẽta inuiū iter ſc̄cere proſtrata: ut facile qui euadere tentarēt, caperentur: Pauci, relictis equis, per cõdenſa nemora euadere: multis cęſis, aliꝝ captiuntur. Inſigni auctꝝ eo die uictoria comes, magno gre ditatus, quod in redemptionẽ captiui impenderūt. Hoc etiã tempore, arcẽ quã in Prigniffa, Domū nouã dixere, cum in ea latrūculi receptarent, quod cõſtabat, multeręq; & crebrę inde fierēt in Magnopolim, Stargardiãq; , incuſſiones: duces non paſſi iniuriã, cõcito ad eam ibant oppugnãdam, cum expeditis: Illius aut̄ habitatores, cum nihil uererent, forte ad ſolitum queſtū abierunt non expectatis, neq; prouifis tantis hoſpitibus, indefenſam arcẽ reliquere: Vnde factū: ut nemine propugnãte, facile caperēt: igneq; iniecto concremaretur ad imum. Reuerſus dñs uidit & audiuit quod geſtū eſt: Inſidiatus deinde arcẽ Stauenow, quã aliꝝ militares tenuere: qui ad ſuæ arcis demolitionem, ut cognouit, cooperabantur: cogitauit quomodo interciperet. Habuit in eius arcis dñorę familia hominẽ ſibi notum, quẽ etiã obſerabat, ut aditum illi faceret. Primo igitur mane cum expeditis ingredit̄ arcẽ proditore curãte ut pateret. Igit̄ arcẽ capit: A dominis manū tradi iuſſit, hoc eſt captiuitatis ſolenne, ire quo uellet, permisit, redituros, cum & quo reuocarent. Id genus promiſſionis ſacramẽto ualidius habent militares, Ita arce per uim ſua carens, cœpit aliam tenere captã ex inſidijs. Hoc etiam tempore, duci inferioris Saxonię Bernhardo, aſſiduū erat bellū in marchiam: q; alternis pene uiribus, inuicẽ ſibi militares utriuſq; ditionis iucurrent. Sed marchio Brãdenburgẽſis Iohãnes, princeps ſeuerę indiſtrię, ma

agno cōflato in eā expeditionē agmine: Fertur enim habuisse octingentis cum equestribus peditū duo milia: Ingređitur terram ducis, quæ inter riuum Metze, & Albim fluiuium est, quatuordecim uillas diu prædatione omni immunes omnino, nudauit: & regrediens opidum Erteneborg solo equauit: cuius uastitatis hodie damna luit: Raris enim domib⁹, semirutis tectis cernit. Quo etiā tempore, Sigismūdus Imperator, Theoderico Coloniensi archiepiscopo placens, regalia ecclesie Traiectēsis cōtulit Walramo eius fratri, quæ pridem dare Rodolpho recusauit, legitime a sede apostolica cōfirmato: Iam enim, ut dixim⁹, quidā proteruientes canonici, cum se ab initio opposuissent Rodolpho, morte Swederi cōpetitoris, hūc Walramum excitarunt eligentes Basileæ, spe duorū fratrum eius Theoderici Coloniensis & Henrici Monasteriēsis antistitū: qui uidebātur germani causam non deserturi. Eligentes ipsi, concilio præsentēs multa moliebant: ut pro autoritate cōcilij stabilienda procederet inde facta Walrami confirmatio, & infirmareē, quā fecisset summ⁹ pontifex Eugenius. Scripsit autē in ea causa pōtifex Imperatori, mirat⁹, quid sibi intantū reluctaret⁹, in causa tam iusta Rodolphi nobilis, & Deū timētis, uiri: qui per ostiū legitime electionis sit ingressus. Sed ea cōditione natus erat idem Rodolphus: ut litigiosum semper gereret pontificatū: Nec meliore fuit Walramus, qui amplius q̄ semel episcopatū ambiēs, nunq̄ tñ assequi potuit: Nam hic frustratus etiam postea, de sui fratris in ecclesia Monasteriēsi successione, frustra, quod dicemus, cōtenderat.

CA. XXVIII.

Alberstadenſis epūs Burchardus tum cum Hērico de Honſteen h comite diſſidebat. Prior autē comes cum expeditis egressus, prædam abegit ex diocesi: Cui⁹ rei iustā meditatū ultionē pontifex ex uiciuis urbib⁹ auxilia cōtraxit: equites octingētos, pedites supra mille, hoc agmine peruasur⁹ omnē eius comitatū: Sed literis eggit apud comites de Stalberg, & Swartzeborg, ut incolume in hostem, bona eorum ueniam iter haberet: nec recusabant securitatē polliceri: Verū quadā utriusq; partis affectione teneri uidebant: sed maiori in comitē propensione. Arbitrati enim sunt nōnulli eorū opera & admonitum comitē de uenturis, & armis adiutum. Vbi ingressum est agmē hostiū, comes de Honſteen opportunis locis deliteſcens, inuadit de latibus suis uenientes: & collata manu pauci plures superāt: Vulnerati multi: capti trecēti de exercitu episcopi, q̄ in fossatum urgerent: Ipse epūs grauius saucius, retrolabiē abiēs, manus hostiū uix euadens: Captiui redemptionē suā triginta millib⁹ aureorū estimati sunt procurare: Sed interuentu cōmuniū amicorū res in eū decurrit modū: ut in redemptionē captorū omniū epūs sedecim millia persolueret: treuge triennio durarēt: per quod temp⁹, aut media cōpositionis excogitarentur, aut si id partib⁹ uideretur, ad arma redirent. Hoc autē temperamentum in relaxatione captiuorū pristine estimationi adhibitum ferunt: quia non satis ex fide actū putaretur cum episcopo: qui utiq; securum perditionem comitū uicinorū in promisso habere trāsitum dicebat. Sed miliares uiri suū habent interpretationis genus in explēda fide: quæ nullis co-

dicibus legitur. Iam ann^o tricesimusseptim^o post millequadringentos ad finem decurrerat, cum Sigismūdu Romanorū Imperator & ipse finem uiuendi fecit, multos euacuās principat^o: de quibus oriri cōtentio plurima formidaret, si unicā filiā non reliquisset: quę nupta Alberto Austrię duci finem fecit cōtrouersiarū: Nam per illam successit in regnis Vngarię atq; Bohemię, breui etiā post perueniēs ad regnū Romanorū. Gręci interea, ut erat cōstitutum, ad cōcilium properabāt: qui & si galęas haberēt obuias a summo pontifice puilas, tñ suis in nauibus uenere Venetias: Iohānes Imperator, Ioseph patriarcha, Cōstantinopolitani: Ad septingētos erant uiri in eorū comitatu, prelati, nobiles, docti. Venerat & de Russia eius generis metropolita, de Reualia Lubicā petens: Inde terrestri profectus itinere cōiunxit se orientalib^o, qui tum Venetijs morā fecere. Eugenius pontifex, & de aduentu Gręcorū, & q̄ occasione trāsferendi cōcilij per eos haberet, institit transferre Ferrariam, de super emittens literas Basileam, & in omnia loca oportuna. Gręci quidē, ubi intellexerē motum pontificis, ut ei gratificaret, grauabāt in Basileā trāsire. Papa autē facta trālatione, alijs literis sequestrari fecit pecunias a cōcilio, datis indulgentijs per prouincias in eum usum pro Gręcis collectas: Nam unionis Gręcorū causam etiam pretenderant patres in concilio manentes: eamq; papa nunc præ se ferens uocat omnes Ferrariā. Sub hoc tumultu Christianismi, uacabat, ut diximus, Imperium.

CA. XXVIII.

Rincipes electores in Francfordiā euocati, institerūt de creando p nouo rege: Superuenerūt utriusq; partis, tam pontificis q̄ cōcilij oratores, pro se quicq; fauorem sibi principū cōciliare quærebāt: sub magnis & formidabilib^o pœnis negociū electionis retardantes, ut ecclesię causa prior expediret. Sed principes euocatis publicis tabellionibus coram memoratis oratorib^o protestabant, se neutri parti, aut inherere, aut cōtraire: sed in neutralitate cōsistentes, electioni operam dare, quę differri non potuit, propter graue Romani regni preiudiciū: appellatione preuenientes quicquid a dictis oratoribus esset cōminatum: & de omnib^o censuris in qualibet causa, uel a papa, uel a cōcilio promulgatis aut pmulgandis appellarūt, puocarūt ad futurū Icomenicū cōciliū, apostolos petētes: Quę res conuiescere fecit memoratos oratores. Principes facta de more solenni Spiritussancti inuocatione, elegerūt in regē Romanorū Albertum Austrię ducē, Sigismūdi predecessoris generū: qui iam ante coronas Vngarię & Bohemię indotē promeruit per eādem suā cōthoralē: Multis ille quidē initio auctis dignitatib^o uir meritissim^o, & qui Sigismūdi Imperatoris temporib^o functus legatione, & bellis ductor, præfuit plurimis ad decus & augmentū Christianismi: Itaq; breui est coronatus solēni de more Aquisgrani. Causa autem ecclesię interim uarie cucurrit. Misit papa nūcios apostolicos in diuersas mundi partes, iustificare factū suū, & accusare cōciliū, nec segniter agebat coetus patrū in concilio, suspenso pontifice ab omni administratione papatus. Sed tum suasi Gręci & persuasi pontificis partibus potius q̄ cōcilij inclinauere. Venit & Iulianus cardinalis a

Basilea Ferrariā se cōferens, cum nullum cerneret exitum cōcilij memorati, preualēte ubiq; parte pōtificis: Et inchoata est Ferrarię rerum cōtractatio: sed propter incipientē grassari pestem, in Florentiam trāsato cōcilio, perfecta est unio Gręcorū: sed tñ eodem, quo sepe prius, exitu: Fatendum tamen, nunq̄ ante tanto institū esse conatu ad ea peragenda: cum Imperator & patriarche orientis adessent, subscriberētq; unioni. Cūq; per ea tempora Germaniā pene omnē uexaret caritas ānong, Hollādini tñ maritimū bellū aduersus urbes socias, Wandalię, Prussię, Liuonięq; susceperē: idq; magno animorū ardore gerebant: nautic⁹ populus, & qui omnē etatē mari inuolitat, Magna tum oriētaliū nauū classis Baias petebat, salis, ut consueuere gratia: Et cum scirent Hollandię in se motus uehemētes, sacramentis inuicē prestitis nauū magistri, & omnes inuicem naucleri se cōstrinxerē: ut paribus animis, & iūctis uiribus, in Hollādinos pugnarēt: certū habentes, q̄ ubi unū sentirent, nulla uis aduersę gentis eos posset cōuellere. Peruenere in port⁹ Hispanię salui. Permisere facile Hollādini, ut onustos potius caperent, q̄ inanes. Vbi aut̄ illi in portubus agebāt, onustationi nauium suarū intenti, cōgregati Hollandini port⁹ obsident, magnis copijs instātes, ut capiāt hostes. Sed tum Prussi (gens sepe uacillare cōperta) siue diffidentia partis suę, siue q̄ lucro suo pertinati⁹ instarent, numero naues XXIII. ab alijs diffidētes, pacta fœdera cum hostib⁹ Hollandinis inierūt: sed pręmia merite perfidię mox recipiūt: Nam trāsugas illos, cum nullā illis fidem haberent primos spoliarūt, rebus & nauib⁹ ademptis: expositosq; in littus abire sinunt: ceteris iam sine cōtrouersia fortiores, ademptis nauibus & rebus, in proximū itidē litt⁹ abięcerūt. Cessit ea uictoria Hollandinis non impune: Nam crebris inde uexationibus per partes reddere sunt coacti, quod semel abstulerūt. Inde in treugas res omnis cōñcīt: quę aliquoties renouatę, in tempora nostra peruenerūt, necdū pace ad liquidū firmata ac restituta.

CA. XXX.

Lbertus Vngarię Bohoemięq; rex, per uxore Sigismūdi filiam, a rex Romanor; per electionē, in alterū annū presuit Imperij reb⁹, breui⁹ exemptus humanis, q̄ par esset Christianismo: Tumulat in Alba regali Vngarię ad latus soceri sui, relictis duabus filiab⁹, quarum alterā accepit Casimir⁹ rex Polonię: exq; ea genuit reges, qui hodie tenēt auita regna, Bohoemię & Vngarię. Alterā duxit Wilhelm⁹ Lātgrauius Turingię, dux Saxonię, & ex ea sustulit filiā, quā dedit Iohāni Alberti filio Brandenburgēsi marchioni: ex qua natus filius Ioachim, hodie marchiam gubernat Brādenburgēsem, & dignitatē implet electurę, post patrem, atq; auū: cui sponsa est hodie filia Danorū regis Iohannis. Reliquit aut̄ idē Albertus, Bohoemię, Vngarię, Romanorū, rex, uxore pregnātem quę legitimo tempore peperit filiū post humū Ladislaū, maxime spei puerum: quē, ut in Wandalia dixim⁹, multa suorū instātia obtinuit mater primum fieri regem Vngarię: nam illi genti nomine ipso iam erat cōciliatus: q̄ Ladislaus a sanctissimo rege Vngarię, mutuato uocabulo diceretur. Ad Bohoemiā quoq; non diu post rex assumit, & ad Austrię non minus

ducatū: Certamē enim pro puero tres prouincię, quod ibidē ostēdimus, habuerūt. Sed iterū Imperio uacante ad annū a Christo quadragesimum post millequadringētos, cōuenere principes electores, in solitū deligendi regis locū, Frācfordiā, elegeruntq; Fridericū Austrię ducē, Alberti regis fratrem patruelē, adulescentē tum morib⁹ maturū: Vicesimū enim sextū, aut circiter, cum elegerēt agebat: in quo spes tum maxima fuit sustinendi Imperij: Sed erat ille Fabio maximo propior, q̄ Scipioni, multa reponens in cunctatione: nihil illi de celeritate cōficiendę rei. Sed hęc postea: Prima illi fuit cura, sublata de natione Germanica neutralitate, cui a temporib⁹ assumpti Alberti inhærebat, subdere colla Eugenio pontifici: Placuitq; Amadeū Sabaudię ducē, quē Basiliensi cōcilio creatū, pōtificē dixere Felicem. Ille enim suasu Friderici regis, posito pōtificis nomine, ad pedes uenit Eugenij, qui illū legationis titulo perornauit. Tum cōcilium Basiliēse, subductis paulatim patrib⁹, ccepit euanescere. Laus egregia Friderici pacem ecclesię reddidisse: sed aliquāto maior, si hoc adiecisset operi suo ut auro prouincię non emūgantur, uel ut ipse pater patrū, ex auro, quod ex annatis corrodit, Christianismū tutaret, non suos nepotes glorificaret. Hęc qualicuncq; oculo tum rex, ut per omnē ætatem reliqua Imperij detrimenta dissimulabat.

CA XXXI.

Dolphus per ea tempora dux Sleswickcēsis, & comes Holsatię, qui difficili ac diuturno bello, pro eo ducatu cum Danorū rege dimicasset; iam Christophero Bauaro in regē assumpto, ducatu de manu regis accepit in feudū, redditacq; sunt ei omnia, quę olim ad ducatum pertinebant, quęq; longo tempore inquieta fuere a diebus cęsi patris eius: cum primū Margareta regina, deinde Ericus rex eius adoptione filij multa inde per annos supra triginta tulissent, de quibus concertatio fuit usq; ad nouissima eiusdē Erici regis tempora: Limites autē ducat⁹ sunt ad pontē usq; Coldingen, quę tum omnia sunt reddita Adolpho duci iussu regis noui Christopheri. Quo tēpore, cū Osnaburgenses ciues, cōspirātes capitulo, Ericū epūm suū expulerūt diocesi: q̄ Iohānē fratrem suū comitem de Hoya sineret omnia in diocesi pro arbitrio agere, erat Iohānes armis natus, castris magis q̄ ecclesijs dedit⁹: Vnde factū est: ut cum omnia pro sua fronte gereret, episcopo fratre quiescente, odiū inexplebile suo capiti, fratrisq; induceret. Pulsus autē ecclesia Ericus, per arma fratris iniuriam uindicauit. Et ille, cum multis sæpe prælijs irritaret ciues Osnaburgēses, multosq; sæpe, & cęderet, & caperet, audentior factus, cœpit hostes cōtemnere: Vnde factū est: ut captus aliquñ, dum audenti⁹ q̄ prudenti⁹ dimicaret, inuehiēt captiu⁹ in urbē: Tam artis autē innexus est uinculis: ut cauea clauderetur, in qua se uir procerus erigere non posset in sublime: multisq; annis in eo seruatur usq; ad instās bellū: quod Theoderic⁹ archiepū Coloniensis gerebat in Susatū: Nam tūc copię, quę militare archiepiscopo uenerant, primū duxere in Osnaburgū, oppugnationē minitantes, nisi Iohānes laxaretur. Quo tempore post septēnium claustra euasit. Erat autē a nato Christo annus quadragesimusquart⁹ post millequadringētos, cum ci-

ues Susatēses, qui sub archiepiscopo Coloniēsi fuisse per ānos ducētos octuaginta, a tempore Friderici. I. Imperatoris, quo ille Hēricū Leonē ducem Saxonie prouincijs pulsum, omni exuerat feudi dignitate: Cum Philippus archiepūs Coloniēsis, quātam potuit Westphalię quę ante Hērico paruit, partim abstraheret, assumpto titulo ducatus Westphalię, quę hodie tenent archiepiscopi Coloniēses. Tum & Susatum cœpit parere ecclesię Coloniensi, usq; ad tempora, quę nūc scribimus: nam hoc tēpore colla subdixerāt iugo: q̄ se dicerent ab archiepiscopo in antiquis libertatibus artari: Ad Adolphū Cliuensem ducē defecerūt, cui saluis immunitatibus antiquis, sacramentū fidelitatis prestiterūt: multis interim nūcijs ac literis hinc atq; inde missis ad ducē, ut abstineret aliena ditione: ad urbem, ut ad eor rediret, agnoscens, quē debuit Coloniēsem archiepūm dñm in temporalibus & spiritualibus. Sed cum toto triennio his atq; alijs uijs nihil proficeretur, ad arma peruentū est utrinq; cōparata. Iohānes Cliuēsis Adolphi filius tum filiusfamilias, cum ualido presidio urbem tuendā ingredit̄, passus in ea obsideri: Theoderic⁹ aut archiepūs cōparatis copijs, ad obsidendum se parat. Venerat illi auxilio Wilhelm⁹ Lantgrauius Turingię, dux Saxonie: inter agmina sua ducens duo millia quingētos ex Bohœmis homines armis iamdiu innatos, & qui sine exemplo crudeliter desquarent. Hi, ut diximus, in ipso itinere Iohānem de Hoya comitē, Osnaburgi uinctum, solis cōminationib⁹ relaxarūt. Obsedit ergo archiepiscopus Susatū multis millibus armatorū: Oppugnauit aut̄ toto mense, raro intermittens bombardarū tonitrua. Sed cum ea non terrent ciues, apparatis magna multitudine scalis, statuit uarijs simul locis inuadere murū. Erat ea scalarū multitudo & id roboris: ut una tres, aut quatuor, in quaq; starēt & ascenderent. Opidani aduersus ea miserūt lapides ac trabes: Sed omniū erat ualidissimum defensionis genus: Sartagine in muris disponebāt per interualla, subiecto igne, pulles in aquis bulienti feruore miscebāt: Hunc liquorem capacibus uasis feruescentē fudere in armatos, scalis incubentes: Exuperabat ea uis omne genus tormentorū: In ipsis suis armis ardore excruciatī suffocabant: Tormēti gen⁹ incōparabile. Tali tū mō defensi muri, perire ex scādētib⁹ plurimi, qui pro suo debito primi uenerāt ad arma: Nā Bohœmi facile cessere indigenis honorē: ut militia prelati, primi essent in piculis. Archiepūs eo accepto incōmodo oppugnationē deseruit. Ex hoc tempore Susatum in iure ducis Cliuensis permanebat. XXXII.

Er idem tempus, Delphinus regis Francie Ludouic⁹: Is qui postea regnū diu tenuit: Est enim Delphinat⁹ is in Frācia principatus, qui uiuente patre, primogenito regis filio pmittit̄, proximus gradus ad regnū, patre subduct⁹. Is tum ualida armorū manu stipatus ad Reni ripā duxit. Sexaginta tum millia ferebant̄ eius sequuti signa: quibus & Basileę mœnia disturbādis, quæ tum etiā in cōcilio pertinaciter permanebant: sed & Argentinę pulsabātur mœnia: nō ignorāte, ut ferebāt, rege Romanorū Friderico: qui ciuitates Imperij ad eam fluminis ripā Reni minus Imperio parentes, ad iuga coggit. Switenlibus quoq; idē cōgre-

sus stragem in illis pergit. Armiaci aut per illam etate habuere nome in uictorum: ut nostra memoria ante paucos annos idem Switenses sunt habiti. Mira Friderici regis, uel patientia, uel prudentia, uel utrunque: ut maluerit Imperio minus audientes, per alios, quam suis armis castigari. Fecisse idem fertur etate nostra in Australibus edomandis: quos tum regi Ungarie permisisse dicitur: Sed ita, ut uix ipse angulum in omni Austria retineret. Quo tempore mortuus est Otto dux Luneburgensis & Brunsuicensis sine prole, Ortacque suspitione dati ueneni aduersus Bertramum prepositum monialium in Ebbekestorp, per purgationem ille canonicam exiit suspitionem: Multi se prelati obtulere ad copurgandum, sciens uiri honestam legalitatem: cum non teneantur in suo sacramento copurgantes de ueritate: sed de sola credulitate, principalis aut ipse solus, de ueritate iurat. Bellum tum acre gerebat Albertus burgrauus Nurebergensis, postea Brandenburgensis marchio, in ciues Nureburgenses: quod pretenderet latius in urbe ius, quam illi ciues permitterent, cum sit ipsa urbs Imperialis, non alium supra se dominum, quam regem Romanorum agnoscens. Multo labore impensisque partes sibi conciliauere fauorem: Magnis sepe incommodis ciues affecit superne ab arce: nec ipsi pepercere machinis & bombardis, paria inferre paribus: ausi aliquando in apertos campos aciem in aduersos producere, totisque confligere uiribus. Sepe inter eos alternante fortuna: Semel adeo contrita sunt uires marchionis, ut omnibus pene qui secum militauere captis, uix ipse cum paucis elaberetur. Iam actum de marchione putabant omnes. Tum aleam uersans, in celeritate rem constituit, dum adhuc in contemptu hostium esset: Citius quam ab omnibus putarent alias uires collegit: & hostes iam sui securos, iam etiam se contententes, magno animo inuadit, & tantam recepit uictoriam: ut pene damna priora compensaret. Iam stabat pene equalis hosti: parificata incommoda, pares utrunque uictorie: Hoc prestabat militari uiro celeritas, & animus uinci nescire: Emerserat enim dum nemo putaret. Cum aut per duos annos tracto bello uaria inuicem & dedissent, & accepissent, incommoda, interuentu communium amicorum res in concordiam, cum detrimento, ut fieri solet, partium peruenit. CA. XXXIII.

Aec sunt illa luctuosa Christianitati tempora, per quae bicipiti Romanorum aquile, alterum defectum est caput, cum iam in orientem ultra non respiciat, uix defendere potens, quod ei reliquum est in occidente. Nam Turcus, dum contemnit adolescentiam regis Ungarie, nec ab Austria sibi timet, uniuersam Graeciam inuadit, magnam Europae partem auferens. Hoc Graeculi Imperatores passi, dum in regna multa scinduntur: exemplo futuri Latinis, nisi letargum iam mortalem induissent. Dum enim orientis imperium diuidit in Andriopolitanum, Trapezuncium, & Constantinopolitanum, unum in tria, singulorum uires non tantum remanserunt: ut truculentissimo hosti Turco occurreret. Fridericus autem eius nominis III. dux ante Austriam, nunc Romanorum rex, duodecimo sui regni anno, in Italiam contendit, & coronam, & uxorem pariter, quae ex Portugallis ibi obuiam illi duceret, accepturus. Senis sponsam primum uidit, deducentibus eam proceribus ex regno patris: Cumque illa Romam profectus Imperialem benedictionem accepit: & inde in

Neapolim ad Alphonsum regē spōse suæ propinquū cōtendit: ubi regali luxu nuptiæ parabant. Satis expedito is itinere Italiā peruagat, q̄ inermis ueniret, premissis aliquot copijs, & alijs subsequi iussis, ne cui ueniret onerosus, aut formidabilis. Albertū fratrualem Austriæ ducē itineris habuit comitem: & Ladislaū puerū duodennem, Vngarię, & Bohemię regem, Austrięq̄ ducem, ipso puericię flore decorū & amabilem: & cui Itali multos annos, ac plurima bona, imprecarent. Ea uota uent⁹ ne prouenirēt tulit: Ostenderunt hūc fata tm̄ terris, neq̄ ultra esse siuerūt: Nam, quod in Wandalia dixim⁹, dum pro eo cōseruando multa bella gererent, dumq̄ illum Bohemia suscepisset alendū, & iam illi nuptiæ pararent, anno etatis XVIII. non sine suspitione ueneni perijt. Sed ad Fridericū redeam⁹: qui tum paratus ibat & redibat per Italiam, nulli formidādus. Videre ille potuit equis oculis, quod priores non poterāt, de uiscerib⁹ Imperij alios in crassatos. Hoc dum uindicare cōtendit Henricus. VII. ueneno perijt, non sine crimine Florentinorū. Karolus eius ex filio nepos, qui ulcisci debuit, & Imperij, & aui iniuriam, euisceradis aquilę uiribus institit: dum pro extollendo ignauissimo filio, patrimoniū Imperij, quod sæpe questi sumus, impendit. Sigismūsus iam emortuam rem reperiens, quod uoluit, implere nequiuit: dumq̄ in aliū respicit, qui se per Italiam duceret, tardo satis itinere, pene irrisus, per mediā prouinciā uix penetrauit ad Urbē: iam conspiciantibus cōmunitatibus cum pontifice in contemptum Romani Imperij. Sed Fridericus nimīū quietus tolerauit omnia: Cūctator, ut diu habebatur salutaris: quod maturitati dabatur: sed illa nunq̄ peruenit ut uim ostēderet. Quoties enim apud illū fieret rerū cōploratio, q̄ hęc & illa fierent, hęc & illa timerentur, ferunt respondisse: necdū esse tempus illa emendandi. Nec tm̄ illo uiuente hoc temp⁹ impletū est, nescitur quādo implēdum. Jam res eo uergūt ut Alemania, quę pridem amisit uiuacitatē, omnē deinde perdat Imperij honorē, rebus inclinātib⁹ ad Gallos. Ergo labor in hostes Turcos colluctādi permanebit, & ut formidatur, indies augebit: maiestas Imperij decedet. Et facile est toleratu, si non pseuerat incolumitas & libertas a Turco, quę & ipsa uocatur in discrimen. XXXIII.

Ac ergo tēpestate, per annū quinquagesimūtertium Romana primū dem biceps aquila facta est anceps, si caput ei reliquū sit, postea q̄ Cōstantinopolitanū orientis deperijt, capta per Turcū eius imperij sede: occidentale se nusq̄ nisi intra uiscera cōmouet, absumēs uires in domesticos, quas uerteret iustius in externos, Turcorū imperator, postea q̄ LXVI. diebus nulla permisso requie, Cōstantinopolim oppugnauerat, & uir Italicus tutandorū muros suscepisset præfecturā, dum Turci acri⁹ imminerent, q̄ urbici tuerentur, capta est insigne decus Christianitatis Constantinopolis: Innumera ciuiū multitudo, sine discrimine sexus, etatis, ordinis, perdita. Rex ipse, ut ferunt, qui inerāt fugientes, dum per auersam ab hoste portā cum populo fugā parat, in ipsa pressura cōsumptus est. Sauium tm̄ est in cadauer mortui, truncatūq̄ caput delatū est per castra in contumeliam uictorum: prophanata templa: euersa altaria: cōspite imagines

in primis Crucifixi Dñi in castra relata, cōspuatq; rideť. Stupratę sacrataę uirgines: Matronę in castra protractę, libidinę impleuere spurcissimorū canū: Et illud eterne Sophię cōsecratū templū, sine exēplo sorditatū cōtaminationib⁹ Mahumeticis. Illa tum sunt facta, quę & dictu sunt difficilia & auditu horifica: Omnē nobilitatē tyrā⁹ curauit excindere: quę ut se proderet, p̄conē iussit proclamare: Si qui se auro redimere uelint, liberū facere uictorem. Tum terrę procures, & ciuitatū principes, inani spe libertatis ducti, prodeunt de latibulis. Vbi iam omnes uidet cōuenisse, iubet feriri gladio. Mutus hic etiā Tullius pro rerę calamitosa satis serie deploranda. Per duos dies liberū fuit Turcis, domos diripere, p̄dam conuectare: in omni genere rerū, hominū, iumentorę, uestiū, auri, & argenti, & omnis supellectilis: Qui talem ac tantā urbis calamitatē dignis defleat uerbis, ne minem arbitror extare. Ferunt qui copias eius cōpertas habuere, trecenta fuisse millia, qui a terra oppugnarint: a mari triginta millia, trecentis uelis annotatis.

CA XXXV.

Ed post aliquot annos, cum idem ferocissimus hostis in interiora
 s • Christianitatis ducens, Bellogardū oppugnaret, coelit⁹ Christianis auxilio proueniente, celebris ex hoste uictoria prouenit, Iohanne Cuniad Vaiuoda pugnāte: Iohāne uero Capistrano, uiro religioso de Minorū obseruātia, pro muris populū exhortāte, & ad Deū clamāte. Cesa sunt hostiū multa millia, & pro numero nostrorū plurima: Interceptę hostis machinę, bombardę, & omnis generis bellicus apparatus. Eam nostrorū uictoriā, tam impatienti animo fertur hostis tulisse Turcus: ut la chrymas uir se uis non teneret, ut barbam uelleret, & ea quę solent insani faceret: O si nostri tum principes usi ea fuissent uictoria, recentem hostis cladem prementes, nec fuissent resumptis uirib⁹ respirare, non extra spem fuissent tum omnē Europam fugato hoste occupare. Sed languidum caput, defecta membra, tum non sustinuerūt fortiter agere pro nostris. Erāt in Macedonia nōnulli duces Christiani, quibus animus fuisset hosti occurrere, immo fugientē insectari, si suppetias ullas ex Christianis principibus sperauissent. Nondū erat tempus miserendi eius, nondū uenit temp⁹. Formidandū, ne nostris criminibus prouocat⁹ & iratus Deus, longius se retrahat, & propter ecclesiā non recte ambulantē, in altū, ut olim, a sinagoga regrediatur: pro indubitato habentibus nobis: quia ipse iudicat populos, gubernans mūdum omnē, etiā si hoc impij non credant. Qui uero credunt non hoc agunt, ut properet Deus misericordiā suam super suos. Per quę tempora, Idē Iohānes Capistran⁹ obseruātia, in Germaniā descendit, p̄dicans magno zelo uerbū Dei, in Austria, Bauaria, Suæuia, Turingia, & Saxonia. Nam in ciuitate Magdeburgensi, in nouo foro, maxima ad illum cōfluente multitudīne, cum esset Germanicę linguę non gnarus, Latino sermone p̄dicabat Latinis in tertiam horā, populo solis gestib⁹ eius, quos ante non uiderat, satis uehementer permoto. Aderat ex Germanis sui ordinis fratribus uir eque doctus: qui post illū non minore tēpore dicens interpretabatur populo, quę ille dixisset. Moti sunt omnes, & usq;

a deo permoti: ut foemine abufum in ornatu, uiri ludos quib⁹ tēpora per-
dunt, scacorū, alearūq; in nnū cōtulerint, & in eodē loco igne subdito cō-
cremarint. Fertur idē aliquot sanitatis signa feciffe, ut uulgo est creditū.
Sed est in ea re fæpe loquacior fama. Hoc constat, uirū fuiſſe incredibilis
in uita & moribus auſteritatis & ſanctitatis. Sed eſt ſpirit⁹ ille torrēs, quo-
tum cōmot⁹ populus, illa que dixim⁹ fecit, ut nō diu pſeueret. Facile redie-
res in abufum, ut eſt hodie cernere per oēs terras & urbes. XXXVI.

Monasterienſes in Weſtphalia hoc tēpore de epīſcopo laborarūt:
m Vacuata enim ſede per mortē Hērici, ciues experti uirtutē eius ge-
neris pontificū: de Hoya, q; proximus ei⁹ familiae Otto multa in
eccleſiā & omnē dioceſim bona fecerit, ualde deſyderarūt, ut capitulū po-
ſtularēt Ericū Oſnaburgēſem epīſcopū, iam dudū eccleſia ſua pulſum. Ca-
pitulum autē reputās indignū, ſi ad populi clamorem aſſumerēt epīſcopū,
contemptis populi precibus, elegerūt Walramū comitē de Morſa, germa-
num Theoderici Coloniēſis, & Henrici proximi deceſſoris in hac ſede, ui-
ſum ad epīſcopandū non natū. Iam enim pridē, quod diximus, de epīſco-
patu Traiectenſi fruſtra contenderat: fruſtratus, & hūc Monasterienſem,
magno licet interueniente bello, non eſt aſſequutus. Igitur facta electione
de Walramo, cum populus urbis ſe in ſua petitione cōtemptum uideret,
reputans ſua plurimū intereſſe, hūc, uel illū habere pontificē, inuenere cau-
ſas, quibus iuſtificata etiā ſua parte, ut poterant, bellū graue ſuſtinerēt, ad-
uerſus capitulū & omnē militiā: quib⁹ acceſſere uires totius eccleſie Colo-
nienſis. Iohānes autē comes de Hoya, uir armis innutrit⁹, ſui quoq; fratris
cum ciuitate cauſam defendit. Nec ſatis eſt uiſum Monasterienſib⁹, ſi hoc
uteretur ductore. Cōduxere bello ſuo principē Fridericū de Brūſwico du-
cem, Wilhelmi filium, cum ualida equitum cohorte: Sciebat ille magno
agmine archiepiſcopū Coloniēſem dioceſim peruadere, ut non parētia re-
duceret in obediētīā. Frideric⁹ & ipſe copias eduxit: auxilia illi ex urbe mit-
tebantur. Sed ille, neq; in monaſterio uicino, Varle appellato, quod pote-
rat, demorari, neq; auxilia promiſſa uoluit expectare, exiens ſpōte in aper-
tos campos: ut ſi opus eſſet, expādendę aciei loc⁹ foret. Firmauit tñ ut po-
tuit in agris caſtra, poſitis in circuitū carris & euecturis, ne prin⁹ hoſtes in-
currerent: Id enim reputabat: ſi in cœnobio, quod tenuit, ſe paſſus fuiſſet
obſideri, quis obſidionē laxaret? quis tantā uim, ppulſaret? cum eruptionē
non ſatis idone⁹ uideretur. Igitur caſtra ſua in campo metatus, expectabat
hoſtē: nam fugere procul ex animo fuit. Venere hoſtes, & manu collata,
ſtatim, quod neceſſe fuit, minores Friderici uires inclinauere: Captus ipſe
Coloniam perducitur: Ibiq; aliq̄diu pro capto in libera cuſtodia fuit: poſt
tempora ſe ſuo gre ex captiuitate laxauit, manente de ſuper actione in ciui-
tatem Monasterienſem. Nec tñ ceſſere dehinc ciues uoluntati capituli, ſed
pertinaciter bellū cōtinuarunt: Neuter uero cōtendentiū ad epīſcopatum
peruenit. Iohānes enim Bauarię dux, cum in Italia literis inuigilaret, ſug-
gerentibus nōnullis, qui rem gubernarent, eandē apud ſedem apoſtolicā
uacantem eccleſiam impetrauit: uenitq; cum apoſtolicis literis, & nōnullis

tractatibus habitis in ecclesiā suscipitur, donec inde in Magdeburgā postulatus transfertur, ubi religiose uiuens finiuit. CA. XXXVII.

Uscapit deinde bellū Wilhelmus dux Brunswickcensis, aduersus Bernhardū Friderici ducis Luneburgēsis filiū, gubernantem pro patre: qui etiā tum erat administrator Hildesemēsis ecclesiæ: cui in eodem bello accessit Iohānes Verdensis epūs. Suberat causa, q̄ opidani Luneburgēses gre alieno grauari detraxere praelatis in solutione salinarium, unde lueret es alienū. Diu causa in Romana curia uentilat: Superare prelati, qui literis apostolicis per brachiū seculare exequendis requisierunt Wilhelmū ducē: ut rebus, corporibusq̄ teneret Luneburgēses mandatis apostolicis cōtumaces. Prior Wilhelmus dux copijs undiq̄ cōtractis, duxit in diocesim Verdensē, prefat⁹ instructum se uenire epūm, quomodo pareat mādatis apostolicis. Sed Bernhardus dux memoratus cum Iohāne episcopo retulere arma in terrā Brunswickcēsem, inter Leynā & montana Destrigē, prædam multā ferro flāmisq̄ exciderūt: Rodewold, Alten, Betterlow, Nouam ciuitatē iuxta Honouer. Intercæpta deinde res ad cōcordiā puenit. Hoc tp̄e, cū Adolph⁹ dux Sleswici, comes Holsatię, reb⁹ Holsatię iam mortuo fratre solus preesset, recordat⁹ ueteris querimonię Phrisiorū suorū in Thietmarsos: q̄ eam prouinciā crebri⁹ incurfassent, q̄ iniquā legē, cui⁹ supra meminimus, cōstituerint: ex Thietmarsis unum duob⁹ Phrisijs cōpensauerint, exacta pecunia ab illis plurima: ita ut dux explicita desuper calculatione, reperit suis detracta per eam gentē ducenatriginta millia marcharū, quæ ab Thietmarsis reposcebat. Sed cum illi quoq̄ suū ingrauaurent calculū, intercepta res est, & de eo deducta: ut ad arbitros cōtrouersia perueniret: cōpromissumq̄ est in prepositū ecclesiæ Hāburgēsis iudicē Thietmarsorū ordinariū, & in cōsulares duarū urbium Lubicę, & Hāburgi: adiecta pœna non parētī decē millia aureorū. Cū autē presinitū nullū esset laudo tēpus, stabat ea res in manib⁹ arbitrorū sine fine. Sed princeps ille bon⁹, cū puenisset uiuēdo ad annū Christi quinquagesimumnonū post millequadringētos finē fecit uiuēdi, nullo hærede legitimo sui corporis relicto, peruenitq̄ res in cōtentionē de iure succedēdi inter regē Danię Christiernū, germana sorore Adolphi natū, & Ottonē de Scowenborg comitē: qui longiori quidē gradu distabat: sed tñ ex masculino latere in feudo credebatur præferēdus. Sed tum procures Holsatorū sui fecere arbitrij, quē uellēt dñm: elegeruntq̄ regē Danię, ut fieret comes Holsatię, data ingētī pecunia Ottoni, qui iuri suo renūciaret: presertim assentiēte feudi dño episcopo Lubicēsi: qui comitatū illū Imperiali dono solet cōcedere, ut uer⁹ & direct⁹ feudi dñs. Peruenit ergo comitat⁹ ad regē: Ducat⁹ autē tum coronæ cōsolidat⁹: quod diu a regib⁹ per multos labores erat quesitū. Sed filij regis eundem ducatū patre moriente, denuo a corona separatim, inter se, ut Holsatiā per partes diuiserunt, quod suo tempore cōmemorabimus.

FINIT LIBER VNDECIMVS.

INCIPIT LIBER XII.

ANNVS CVRREBAT POST MILLE

quadringētos sexagesimus, cum Pius summus pontifex animo dolēs amissum oriētis Imperiū, audiēsq; cōtinuo Christiani nominis ferocissimū hostem Turcū in Christianas prouincias ditionē propagare, Trapezūtino imperatore uicto: cum pene nihil reliquū esset de orientali imperio, quod non ille occupasset, de bello eidem infe-

arendo cōcilium indixit Mātuanum. Cōuenere frequētes principū oratores. Aderant inter alios Franciæ regis nūcij: qui magna & acerba oratione inuecti, querebantur Neapolitanum regnum ab iusto heredē translatum in Ferdinādū bastardū Aragonēsem: Quibus longiori responderat ipse sua uoce Pius: Extāt ambæ orationes. Sed tum eo cōuentu nihil fructuosius agebatur, q̄ ut immanissimo Christiani nominis hosti bellū indiceretur, deq; ratione gerendi multa sunt cōstituta. Sed optimi pontificis uolūtātē nō sunt sequuta principū seculariū, ut deberāt officia. Imperator quieuit: ceteri nihil ardentiores. Vnus Burgūdiæ dux Philippus polliceri operas uidebatur. Sed quarto demū anno, quod dicemus, res intenta per mortē pontificis euanuit. Interim uero in Saxonia Wilhelm⁹ pater & Fridericus filius, duces Brūswickcēses, opidanis Luneburgēsi⁹, q̄ad poterant, aduersantur, ob non paritionē literarū apostolicarū, brachiū seculare intentantes. Friderico duci uenerant in manus currus quatuor mercibus onusti: qui cum Luneburgum pertransissent, creditum est, quia sic credentibus expedire uidebatur, q̄ Luneburgensiu res extitissent, aut q̄ iuste ceteri propter participationē cum illis, eadem quē illi, damna paterentur: Tenti sunt ut cuncq; & merces distractæ sine precio, distributione militari. Fraudati tñ ferunt qui cepere, cum crederēt omnia esse in mercib⁹. Plurimū inerat argēti, quod Marinus apostolicus nūcius in Suecia corrasit. Sed quid facerēt: quādo qui cōmutaret in merces non esset, eo contentos oportebat abire. Fuerūt & alij, nō inde longinqui quatuor curr⁹: sed proximarū urbiū Gottingen, & Northem p̄sidio defensi abibant. Erant pro his rebus cōuentiones ad placita plurim⁹: sed merces distractæ semel non redibant. Inde principali putant honorī maculā inustā: q̄ non iustam p̄dam pro iusta sit in suos partitus. Cōtenderat eo tēpore Langrauius Hassiæ occupare opidū Embica: q̄ nō nihil in eā haberet questionis. Sed principes eorū dñi Albertus & Henricus duces Brunswickcenses de Grubenhagen, quātis poterāt armis, & uicinę urbes Gottingen, Northem, Goslaria, Brūswicū tulere suppetias, Hoc cū Hasso cōpertū haberet retro tulit pedē. Per idē tēpus, cū ecclia Mogūtina insigni clade, duos haberet pōtifices electos in discordia: Pius papa qui nosset opes ecclies dudum in Germania uersatus, annatā extorsit acerbius: Sed Dietherus de Isenborg, qui potior in iure uidebat, dum, ut ferunt, annatā pro arbitrio papæ nō soluere, & de nō sollicitādo pro cōcilio sacrm p̄stare recusaret, cōfirmationem iam datā papa retraxit, & emulo suo cōtulit Adolpho de